

EKONOMIHÖGSKOLAN
Lunds universitet

Företagsekonomiska institutionen
FEK 582

Kandidatuppsats
Januari 2005

International Accounting Standard 39

Financial instruments:

Recognition and Measurement

-En studie över införandets effekter

Handledare:
Carl-Michael Unger
Erling Green

Författare:
Andreas Gustavsson
Carl Kruise af Verchou

Förord

Uppsatsen har utförts på Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet. Vi vill först och främst rikta ett stort tack till våra handledare för deras engagemang under uppsatsarbetet. Vi vill även passa på att tacka Sven-Arne Nilsson för hans goda råd och synpunkter i ämnet samt även tacka de företag som ställt upp på att svara på våra frågor.

Lund 2005-01-07

.....
Andreas Gustavsson

.....
Carl Kruise af Verchou

Sammanfattning

Den 1 januari 2005 kommer IASB:s standarder att införas som regelverk för noterade koncernföretag efter beslut från EU. Flertalet av dessa standarders har redan blivit en del av svenska redovisningsnormer i och med att de blivit intagna i Redovisningrådets rekommendationer. En av de största och mest komplicerade av IASB:s rekommendationer, IAS 39, har dock ännu inte blivit behandlad av Redovisningsrådet. Detta tillsammans med det faktum att det är en så pass avancerad standard sätter stora krav på företag som omfattas av den och som är tvungna att anpassa sin redovisning efter den. Vi har valt att i detta arbete avgränsa oss till att undersöka vilka de största svårigheterna blir för dessa företag och samtidigt skapa oss en uppfattning om vad det kan tänkas ha för påverkan på jämförbarheten mellan företag. Vi har valt att ta reda på detta genom att ställa frågor till två noterade företag, samt till Sven-Arne Nilsson som arbetar med rådgivning på Deloitte, och som är djupt engagerad i IAS 39, för att höra deras åsikter om anpassningen. För att kunna skapa oss en uppfattning om vad omställningen kommer att innebära så beskriver vi först det rådande svenska regelverket inom detta område och jämför sedan detta med IAS 39. Vi har kommit fram till att de största skillnaderna mellan svenska normer och IAS 39 är att man i de flesta fall kommer värdera finansiella instrument till verkligt värde i stället för lägsta värdets princip. Utöver det kommer säkringsredovisning att bli mer komplicerad men samtidigt mer informativ och att orealiserade vinster och förluster kommer att synas i resultatet. Överlag är det inte troligt att dessa förändringar kommer att åsidosätta rådande redovisningsprinciper.

Abstract

By 1 January 2005 all quoted companies in Europe will have to establish their consolidated accounting for the group of companies in accordance with IAS/IFRS after an acceptance of this regulation by the European Union in 2002. Most of these standards have already been adopted by Redovisningsrådet and are already in effect. IAS 39, considered by many as the most difficult standard to implement, is still under development by Redovisningsrådet and a final recommendation is yet to come. This standard covers the rules of how to measure financial instruments, but also the recognition and derecognition parts. We have chosen to try to see what kind of difficulties companies might run in to; implementing this new standard, and also see if there will be effects on the existing accounting principles in this progress. We have asked questions to two accountants at different companies, which are obliged to follow this new standard, in order to get an idea of what these problems might be. We have also had the opportunity to ask questions to Sven-Arne Nilsson, who works as an advisor on Deloitte and who is deeply involved in IAS 39, to get his view of the matter. In order for us to draw any conclusions we firstly had to see what the existing regulations and principles are like, and then compare this with IAS 39. We can see that the major difference is the use of fair value instead of LVP (Lägsta värdets princip) when measuring financial instruments. Hedging will also get more difficult since the new rules requires a lot of documentation and other heavy demands, but will at the same time get more informative. Also, unrealized profits and losses will still have to be recognized in the income statement, which hasn't been the case before. Finally, the people we have been in contact with don't think that there will be any greater effects on existing accounting principles overall.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
<i>1.1 Bakgrund</i>	<i>1</i>
<i>1.2 Problemformulering</i>	<i>2</i>
<i>1.3 Avgränsning</i>	<i>2</i>
2. METOD	3
<i>2.1 Arbetssystematik</i>	<i>3</i>
<i>2.2 Undersökningsansats</i>	<i>3</i>
2.2.1 Deduktiv ansats	3
2.2.2 Induktiv ansats.....	3
2.2.3 Vår ansats.....	4
<i>2.3 Kvalitativ metod</i>	<i>4</i>
<i>2.4 Fallstudie</i>	<i>5</i>
<i>2.5 Val av företag och respondenter</i>	<i>5</i>
<i>2.6 Datainsamling</i>	<i>6</i>
<i>2.7 Reliabilitet och validitet</i>	<i>6</i>
3. TEORI	8
<i>3.1 Redovisningens teori</i>	<i>8</i>
3.1.1 Redovisningsprinciper.....	8
3.1.2 Redovisningens referensramar.....	9
4. FINANSIELLA INSTRUMENT	12
<i>4.1 Inledning</i>	<i>12</i>
<i>4.2 Värderingsprinciper av finansiella instrument idag</i>	<i>13</i>
4.2.1 Avistainstrument.....	14
4.2.2 Derivat.....	15
<i>4.3 IASB standarder och EU</i>	<i>16</i>
<i>4.4 Införandet av IASBs standarder i Sverige</i>	<i>17</i>
5. IAS 39 FINANCIAL INSTRUMENTS	19
<i>5.1 Översikt</i>	<i>19</i>
<i>5.2 Recognition and derecognition</i>	<i>20</i>
<i>5.3 Measurement</i>	<i>20</i>
5.3.1 Fair Value.....	20
5.3.2 Initial Measurement.....	21
5.3.3 Subsequent measurement of financial assets.....	22
5.3.4 Subsequent measurement of financial liabilities.....	23
<i>5.4 Säkringsredovisning</i>	<i>23</i>
<i>5.5 Sammanfattning av IAS 39</i>	<i>24</i>
<i>5.6 IAS 39 jämfört med dagens rekommendationer</i>	<i>24</i>
5.6.1 Exempel aktier.....	25
5.6.2 Exempel obligationer.....	26
6. EMPIRI	27
<i>6.1 Gambro</i>	<i>27</i>
6.1.1 Anpassningsarbete.....	27

6.1.2 Effekter.....	28
6.2 AstraZeneca.....	29
6.2.1 Anpassningsarbete.....	29
6.2.2 Effekter.....	29
6.3 Sven-Arne Nilsson.....	30
6.3.1 Anpassningsarbete.....	31
6.3.2 Effekter.....	31
7. ANALYS.....	33
7.1 Anpassningsarbetet.....	33
7.1.1 Förberedelser inför IAS 39.....	33
7.1.2 Effekter på de enskilda juridiska enheterna.....	34
7.1.3 Övergångskostnader.....	35
7.2 Effekter.....	36
7.2.1 Redovisningstekniska problem.....	36
7.2.2 Företaget och dess intressenter.....	37
7.2.3 Principer och kvalitativa egenskaper.....	38
8. SLUTSATSER.....	39
8.1 De största förändringarna.....	39
8.2 Jämförbarheten.....	39
8.3 Övriga synpunkter på anpassningen till IAS 39.....	40
8.4 Förslag till fortsatt forskning.....	41
REFERENSLISTA.....	42

1. Inledning

I inledningen beskriver vi först lite grundläggande fakta som rör vårt arbete, vi går vidare med att beskriva vårt problemområde och vilka avgränsningar vi har satt upp.

1.1 Bakgrund

År 2000 fattade EU-kommisionen ett beslut som innebar att man i alla noterade företags koncernredovisningar skall använda sig av IASBs redovisningsstandarder, IAS/IFRS.¹ Strax därefter skapade Ministerrådet och EU-parlamentet en förordning med innebörden att koncernredovisningen för noterade företag skall upprättas efter IAS/IFRS regler. Införandet av IAS/IFRS inom EU var förenade med vissa villkor för att försäkra sig om att man inte tummade på viktiga begrepp som relevans, tillförlitlighet, begriplighet och jämförbarhet.² Från och med 1 januari, 2005 så kommer de nya reglerna vad gäller redovisning av finansiella instrument att börja gälla i och med att IAS 39 införs som ny redovisningsstandard.

IASB - International Accounting Standards Board³ – är en oberoende organisation med säte i London som har till uppgift att ta fram internationella redovisningsstandarder för att öka harmoniseringen av redovisningsregler internationellt. Anledningen till detta är att en harmonisering av redovisningen leder till bättre jämförbarhet mellan företag i olika länder. Olika länder och regioner har utvecklat olika redovisningspraxis och standarder som kan skilja sig åt. För att man då ska kunna jämföra dessa olika länders företag med varandra så krävs det mer resurser i form av personal och pengar för att ha möjlighet att ”översätta” redovisningen till en jämförbar form. Detta gäller inte bara företag i olika länder sinsemellan utan även på en nationell basis, då principerna vid redovisningen förvisso kan vara samma men att jämförbarheten ändå inte är tillfredsställande. Behovet av att kunna jämföra företag med varandra har ökat i och med att det har skett en ökad internationalisering, vilket innebär att allt fler företag söker investerare och kapital utanför det egna landets gränser. Det är då en fördel för dessa kapitalplaceringar att på ett rättvist sätt kunna jämföra nyckeltalen för olika företag oberoende av i vilket land företagen är redovisningskyldiga.

Ett område där värderingsprinciperna kan variera är till vilket värde finansiella tillgångar ska tas upp i redovisningen. IASB har utvecklat en standard, IAS 39, som är tänkt att implementeras internationellt så att företagens finansiella tillgångar ska värderas på ett mer rättvist och jämförbart sätt. Vad EU har slagit fast i sin förordning är att alla noterade företag i sina koncernredovisningar ska använda sig av IAS 39 regler vid värderingen av finansiella instrument. Däremot är det upp till varje enskilt medlemsland i vilken utsträckning dessa regler även ska, eller får, gälla andra noterade juridiska personer. Vidare kommer man även

---

¹ http://www.deloitte.com/dtt/section_node/0,1042,sid%253D31939,00.html

² K Artsberg, *Redovisningsteori – policy och praxis (2003)*, Liber Ekonomi, s.169 ff

³ J Carlsson, K Jonnergård & S-A Nilsson: *Koncernredovisning(2003)*,Liber Ekonomi, s. 5

att kunna bestämma på en nationell nivå hur icke-noterade företag ska tillämpa dessa regler, både på koncernnivå och som juridiska personer.⁴

1.2 Problemformulering

Vi tror att införandet av IAS 39 som börjar gälla fr.o.m. 1 januari, 2005, kommer att innebära en stor omställning för företag, framför allt i ett initialt skede. Anledningen till att vi gör detta antagande beror på att IAS 39 skiljer sig väldigt mycket åt jämfört med nuvarande svenska normer och principer. En princip som länge varit grundläggande för svensk redovisningspraxis är den s.k. försiktighetsprincipen, vilken enligt en del bedömare till viss del kommer att åsidosättas. Dessutom är IAS 39 den mest omfattande regeln IASB utgett, vilket också får oss att anta att det kommer att innebära mycket jobb för de företag som normerna kommer att omfatta. Vilka problemen kommer att bli kommer att skifta mellan de olika bolagen, samtidigt som vi tror att det finns problem inom vissa områden som är gemensamma för de flesta bolag.

Vi kommer att försöka skapa oss en uppfattning om vilka effekter anpassningen till IAS 39 kommer få utifrån följande frågor:

- Vilka effekter kommer anpassningen till IAS 39 att få rent redovisningstekniskt, samt vilka andra eventuella anpassningsproblem kommer uppstå/har uppstått?
- Hur långt har företagen kommit i anpassningsarbetet till IAS 39 och vilka synpunkter och förväntningar har de?
- Vad anser företagen om jämförbarheten mellan företag, kommer den att öka tack vare anpassningen till IAS 39?

Vi har valt två stycken olika företag att studera. Dessutom har vi varit i kontakt med Sven-Arne Nilsson som dels arbetar som rådgivare på Deloitte men som även arbetar på Ekonomihögskolan vid Lunds Universitet. Han har en väldigt god insyn i IAS 39 och vilka eventuella problem och omställningar som anpassningen till denna nya standard innebär.

1.3 Avgränsning

Företagen vi har valt att studera och använda som undersökningsobjekt är icke-finansiella företag. Vi har valt att undersöka två börsnoterade företag som skall upprätta koncernredovisning. Anledningen till att vi inte valt finansiella företag, som exempelvis banker och försäkringsbolag, beror på att dessa bara delvis omfattas av IAS 39 och att det finns andra specialregler vad gäller dessa typer av företag. Således har vi alltså valt noterade, icke-finansiella företag att studera då det är dessa som omfattas av IAS 39 i sin fulla form.

Vi hade även som kriterium att det skulle vara företag som arbetar med en större mängd finansiella poster så att de verkligen påverkades av de nya reglerna.

---

⁴ I Engshagen & J Nilsson: IAS-reglerna – ”Vad händer hos IASB och i Sverige” I: *Magasinet nr 3/03 s.9*

2. Metod

I detta kapitel redogör vi för de val vi gjort både angående vilken ansats vi kommer att använda oss av och vilken typ av undersökning vi har tänkt genomföra. Vi går vidare med att förklara hur vår empiriska undersökning skall gestalta sig samt urvalskriterier för respondenter.

2.1 Arbetssystematik

Vi fick under kandidatkursen i redovisning en uppfattning om den stora omställning som speciellt IAS 39 kommer att innebära för redovisningen i Sverige. Då vi närmare försökte sätta oss in i eventuella problem insåg vi att det var ett komplext område vi hade gett oss in på. Naturligtvis krävdes det först och främst att vi ordentligt satte oss in i de teoretiska skillnaderna i redovisningsnormer detta skulle komma att innebära. Därför har vi lagt stor vikt vid att studera den teoretiska bakgrunden till vårt nuvarande svenska värderingssystem och vilka principer den bygger på. Nästa steg blev att jämföra detta med de internationella standarderna i IAS/IFRS.

För att studera vilken betydelse implementeringen av dessa nya standarder har för svenskt näringsliv har vi sedan valt att undersöka ett litet men representativt urval av svenska företag för att se hur de hanterar problemen. Detta kommer att utgöra våra empiriska studier.

2.2 Undersökningsansats

2.2.1 Deduktiv ansats

Ett deduktivt angreppssätt innebär att man utifrån befintliga teorier tar fram en hypotes för att se hur väl teorin är i förhållande till verkligheten. Syftet med denna metod är att testa och eventuellt förbättra befintliga teorier.⁵ Vid deduktiva studier har man ofta definierat en hypotes som man vill testa och se hur väl den stämmer. Problemet med denna metod är att man inte är tillräckligt öppensinnad i sina studier vilket leder till att sådant man inte hade för avsikt att mäta, men som ändå inträffade, inte tas med i undersökningen. Detta kallas för självuppfyllande profetior, att man finner vad man letar efter.⁶

2.2.2 Induktiv ansats

Med ett induktivt angreppssätt så använder man sig inte av befintliga teorier som man ska testa, utan utgår utifrån empirin för att se hur verkligheten fungerar. Utifrån det man kommer fram till så kan man skapa helt nya teorier. Detta angreppssätt innebär ofta att man är mycket mer öppensinnad i sin inställning och att man tar in alla data som man får fram. Man har inte några skygglappar, som vid ett deduktivt angreppssätt, och begränsas därmed inte till någon förutbestämd

---

⁵ C Svenning, *Metodboken – Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling* (1999), s.56

⁶ D I Jacobsen, *Vad, hur och varför* (2002), Studentlitteratur, s.42

hypotes.⁷ Kritiken mot den induktiva metoden är att individer inte har möjlighet att tillgodogöra sig all relevant information de får in. Vilken information som individen uppfattar som relevant och som tas in grundas till största delen på den enskilda individens egen bakgrund och uppfattningar.⁸

2.2.3 Vår ansats

Vi har valt att försöka använda oss av ett så brett angreppssätt som möjligt då vi inte har någon egen hypotes om hur förändringarna kommer att påverka de företag som omfattas av IAS/IFRS. Då vi inte har någon egen teori/hypotes att utgå ifrån så betyder detta att vi utgår ifrån empirin, ett s.k. induktivt angreppssätt.⁹ På detta sätt försöker vi alltså att komma fram till egna slutsatser, även om omfattningen av vår empiri inte är tillräcklig för att skapa nya teorier.

Eftersom vi utgår ifrån empirin betyder detta att man inte har någon hypotes. Vi anser då att det krävs en tydlig problemformulering. Fördelen för oss att använda oss av denna metod är att datainsamlingen inte behöver begränsas till ett specifikt område. Istället kommer vi få in all tänkbar information om vad företagen anser om IAS 39 och därigenom se om man kan dra några generella slutsatser eller inte. Vi kommer då även förhoppningsvis upptäcka eventuella problem som vi inte har formulerat själva men som antagligen är av stor relevans för företagen. Nackdelen med ett sådant här angreppssätt kan dock vara att det finns områden som kan vara av intresse men som man av olika skäl inte kommer att kunna täcka in då varken företagen eller vi har uppmärksammat dessa frågeställningar. Det kan bland annat bero på att reglerna ej har omsatts och utvärderats i praktiken vilket innebär att det mycket väl kan uppkomma reella problem i ett senare skede som inte upptäckts ännu.

Naturligtvis kan även vårt urval av intervjuobjekt slumpa sig så att vi inte får ett representativt urval och därmed kan eventuella problemställningar komma att undslippa oss av denna anledning.

2.3 Kvalitativ metod

Med kvalitativ metod menas att man arbetar med mjuka data. Mjuka data innebär att man inte nödvändigtvis kommer fram till någon reliabilitet men att man försöker exemplifiera och få svar på "varför". Vidare är kvalitativ analys mindre fixerad vid rådata än vid ett kvantitativt metodsätt.¹⁰ Vi har valt kvalitativ analys eftersom den är bättre att tillämpa när man har ett mindre antal studieobjekt och samtidigt kräver så mycket specifik och preciserande data som möjligt. Den kvalitativa metoden lämpar sig även bättre för en komplex frågeställning som inte så lätt går att belysa utifrån insamlande av hårddata för exempelvis statistiska undersökningar som ofta är ett grundläggande inslag i kvantitativa analyser. Utifrån denna aspekt anser vi att ett kvalitativt angreppssätt mycket väl speglar hur vi har valt att samla information i och med omfattningen av möjliga problem inom undersökningsområdet.

---

⁷ Ibid s. 43

⁸ D I Jacobsen, *Vad, hur och varför*, Studentlitteratur (2002), s.43

⁹ C Svenning, *Metodboken – Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling* (1999), s.69

¹⁰ Ibid, s.68

2.4 Fallstudie

Vårt undersökande forskningsarbete kommer närmast att anta formen av en fallstudie av ett fåtal börsnoterade koncernföretag. Vi har dock inte gått in så pass djupt i undersökningen av företagen som vissa menar att man gör vid fallstudier. Utifrån detta urval av undersökningsobjekt kommer vi sedan att samla in data och därefter göra en analys för att kunna komma fram till våra egna slutsatser.

Fallstudien som begrepp innebär att man utifrån ett begränsat antal undersökningsobjekt försöker samla in så stor mängd intressant data som möjligt.¹¹ Denna insamlade data kan bestå av många olika typer av information till exempel både hårddata och mjukdata, information genom intervjuer och undersökning.¹² Ur detta breda material sammanställer man sedan det relevanta för sin analys. Fördelen med resultat från fallstudier är att man får relativt konkreta svar och inte en onödig abstrakt mängd data som kan vara svår att tolka.¹³ Samtidigt finns det nackdelar med fallstudier. En av dessa är att man egentligen inte kan göra några generaliseringar av det man kommer fram till då man har ett så pass litet underlag för detta, i vårt fall endast två företag. Däremot avser vi att skapa en viss förståelse för vad införandet av IAS 39 kommer att innebära för olika företag.

2.5 Val av företag och respondenter

I och med att vi kommer att genomföra en kvalitativ studie finns det ingen anledning att ha en statistisk urvalsmetod vid urvalet av undersökningsobjekt.¹⁴ Vi har istället valt ett selektivt urval av företag att studera då vi har för avsikt att göra en kvalitativ undersökning. När man genomför en fallstudie bör man inte använda sig av slumpmässiga urval eftersom det är av vikt att man väljer objekt efter de teoretiska grunder man har för att uppnå den kvalitet man stävar efter.¹⁵ I vårt fall är denna teoretiska grund företag som kommer att omfattas av de nya redovisningsstandarderna IAS/IFRS. Vi har valt att studera noterade icke-finansiella företag. Vi granskade de företag som fanns noterade på Stockholmbörsen och ringde runt till flera olika företag. Vissa av dessa avböjde på olika orsaker, andra kom inte att omfattas av IAS 39. De företag som kommer att utgöra empirin är således de företag som vi har kunnat genomföra undersökningen på. Att det sedan visade sig vara företag där alla på något sätt hade anknytning till produkter inom sjukvården var inte något av oss uppställt kriterium utan snarare slumpen som avgjorde. Vi har även haft förmånen att ställa frågor till Sven-Arne Nilsson som har god inblick i hur omställningsarbetet fungerar i företag generellt och att vi därmed får en bredd i vår undersökning som vi annars skulle sakna.

---

¹¹ Ibid. s.89

¹² Ibid. s.67

¹³ <http://www.ida.liu.se/~HKGD20/presentations/faltmetod.pdf>

¹⁴ C Svenning, *Metodboken – Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling* (1999), s. 103

¹⁵ Ibid. 103

2.6 Datainsamling

Då vi valt att skriva om ett ämne som införandet av nya redovisningsstandarder i Sverige så krävs det att man skaffar sig en hel del bakgrund om framför allt hur dessa nya standarder ser ut. Man behöver även studera de standarder på området som svenska företag skall leva efter i dagsläget och sedan jämföra dessa med varandra för att få bättre förståelse för exakt vilka problem bytet innebär och hur omfattande det är. Vi har därför till att börja med använt de skrivna regelverk som finns som informationskällor.

För att förstå och tolka dessa regelverk har vi använt oss av litteratur på området. Vi har också använt litteratur till att ta reda på vad andra som har studerat området har kommit fram till. Dessa källor har bestått av böcker, artiklar, och andra tidskrifter, såväl tryckta som elektroniska.

För att få en bättre inblick i hur övergången till IAS 39 påverkar svenska företag har vi valt att ställa frågor till redovisningsansvariga på två företag samt Sven-Arne Nilsson som har en god inblick i hur företag påverkas i allmänhet. Därigenom kan vi få tillgång till primärdata på hur de anser att förändringen påverkar dem och vilka reella problem de redan har ställts inför. Vi har valt intervjuobjekt utifrån kriterierna att de skall vara företag som påverkas av IAS 39, d v s att de är noterade företag som ska upprätta koncernredovisning.

Vi har valt att genomföra vår empiri genom att först kontakta aktuella företag och höra efter om de passar för vår undersökning och även naturligtvis höra om de är intresserade av att delta. Efter det att vi fått klartecken genomförde vi undersökningen genom att E-posta frågor till respondenterna. Dessa har sedan skickat tillbaka svaren på frågorna som vi sedan gått igenom. Vi har även, i de fall någonting antingen i frågor eller svar varit oklart, haft ytterligare kontakt över telefon för kompletteringar och förtydliganden. Syftet med detta tillvägagångssätt var att det först och främst passade företagen bäst, men även för att de då i lugn och ro fick tid på sig att fundera över frågorna och därmed kunna ge oss så informativa svar som möjligt.

2.7 Reliabilitet och validitet

Med validitet menas att en undersökning mäter det som man önskar att mäta och att det alltså är relevant information som man får in. Dessutom så ska den information man får in också gälla för fler än de objekt man undersöker. Med reliabilitet menas att den information som man får in också ska gå att lita på, att den är tillförlitlig.¹⁶

Man skiljer på inre validitet och yttre validitet. Med den inre validiteten menas den direkta koppling mellan arbetets teori och empiri och att man intervjuar rätt objekt. Den yttre validiteten handlar mer om arbetet i sin helhet och om man kan göra generaliseringar på andra objekt utifrån de data man får fram.¹⁷ Vi tror att vi kommer att få en bra inre validitet eftersom de företag som vi valt ut kommer att

---

¹⁶ D I Jacobsson, *Vad, hur och varför* (2002), Studentlitteratur, s. 21

¹⁷ C Svenning, *Metodboken* (1999), Lorentz förlag, 3:e uppl., s. 62

omfattas av IAS 39 och att vi därmed ställer rätt frågor till rätt objekt. Vi tror dock att den yttre validiteten kommer vara något lägre eftersom vi använder oss av en kvalitativ metod och därför en begränsad mängd studieobjekt.

Om en undersökning har hög reliabilitet innebär detta att man ska kunna göra samma undersökning vid ett senare tillfälle och komma fram till samma resultat. Problemet med en kvalitativ undersökning är att en sådan ger studieobjektet utrymme för egna bedömningar och värderingar vilket således inverkar negativt på reliabiliteten. Avsikten vid kvalitativa studier är oftast inte att kunna göra generaliseringar på liknande grupper utan snarare exemplifiera vad för effekt någonting kommer att innebära för de studieobjekt man valt.¹⁸

För att få så stor trovärdighet som möjligt i vår kvalitativa undersökning så har vi skickat ut den sammanställning som vi gjort av våra indata, till de personer som vi ställt frågor till. Detta för att de ska ha möjlighet att kontrollera att vi har gjort rätt bedömningar av deras svar och uppfattat dem på rätt sätt.

---

¹⁸ Ibid. s. 64

3. Teori

I det här kapitlet går vi igenom en del av de teorier och principer som vi anser intressanta för vårt arbete.

3.1 Redovisningens teori

Dagens redovisning är mycket mer än att bokföra olika inträffade transaktioner, vilket det en gång i tiden i praktiken innebar.¹⁹ Synen på redovisning var från början att det skulle vara ett verktyg för att redovisa historiska data.²⁰ Numera ställer man krav på en mer omfattande redovisning för att ge en mer aktuell helhetsbild av företaget, vad gäller dess historiska data, nutida ställning och en inblick i dess framtida utveckling. Detta ställer naturligtvis större krav på de redovisningsprinciper man använder sig av, så att man får fram information som täcker in ett vidare fält i fråga om användningsområde.

När man diskuterar redovisning så bör man vara insatt i de olika begrepp som finns.

- *Lag*: Är den grundläggande rättskällan som man i första hand utgår ifrån när man ser till vilka ramar man ska hålla sig inom för att lösa ett redovisningsproblem. Lagar är emellertid inte alltid så precisa vilket gör att det ofta finns ganska vida tolkningar av vad en lag innebär. Till hjälp för tolkning av en lag använder man sig av förarbeten och rättspraxis.²¹
- *Norm*: Detta är rekommendationer om hur redovisning skall ske i de fall det inte klart framgår av lagtexten. Dessa normer utarbetas bl.a. av redovisningsrådet, bokföringsnämnden och nu även IASB.
- *Praxis*: Med praxis menas att när man ska lösa aktuella frågor och problem ser man tillbaka på hur man tidigare har hanterat likartade redovisningsfrågor. Man utarbetar alltså en praxis.

Praxis och normer går hand i hand och man kan säga att det är en iterativ process som pågår ständigt mellan dessa två för att komma fram till nya lösningar på problem.

3.1.1 Redovisningsprinciper

I Sverige har det utvecklats en antal olika principer som varit grundläggande för svensk praxis och som man lägger stor vikt vid. En del av dessa har också liknande motsvarigheter i andra länder. Man kan därmed tänka sig att de ger en bra bild av hur redovisningen ska utformas.

---

¹⁹ R Schroeder, M Clark, J Cathey, *Financial accounting theory and analysis (2001)*, 7th edition, s. 2 ff

²⁰ K, Artsberg, *Redovisningsteori – Policy och Praxis (2003)*, Liber Ekonomi, s.21

²¹ Ibid.

Rättvisande bild:

Med detta menas enligt ÅRL 2 Kap 3§ att balans- och resultaträkning samt noter skall upprättas som en helhet och ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat, och om det anses nödvändigt, tilläggsupplysningar.²²

God redovisningssed:

I ÅRL 2 Kap 2§ står att årsredovisningen skall upprättas i enlighet med god redovisningssed. Med det menas att i den mån redovisningen inte regleras i lag så skall man följa praxis och normer som utarbetats av normgivande institutioner på området. Exempel på sådana organ är Redovisningsrådet (RR) och Bokföringsnämnden (BFN).

Försiktighetsprincipen:

Denna princip har av tradition haft en stark ställning i Sverige men kan nu i viss utsträckning komma att överges inom vissa delar i och med införandet av IAS 39. Principen innebär att man vid värdering av tillgångar och skulder är försiktig, att man är något mer pessimistisk än optimistisk. Värdering av redovisningsposter skall ske på ett sådant sätt att resultatet inte skall överskattas under några som helst omständigheter, snarare underskattas.²³ Man får dock inte driva denna princip så långt att man bryter mot kravet om rättvisande bild²⁴. Från början hade denna princip en koppling till beskattning, så att företag skulle ha en möjlighet att bygga upp reserver.²⁵

Boföringsmässiga grunder

Bokföringsmässiga grunder innebär att man ska hänföra kostnader och intäkter till den period då affärshändelsen äger rum.

Realisationsprincipen:

*"Endast under räkenskapsåret konstaterade intäkter får tas med i resultaträkningen"*²⁶

Denna lagtext kan man tyda ur två olika perspektiv. Den ena är *formsynsättet* som varit det traditionella i Sverige och som innebär att en transaktion måste ha ägt rum för att man ska föra intäkten över resultaträkningen. Man börjar dock mer och mer glida över på *substanssynsättet* vilken innebär att en transaktion inte är erforderlig utan att en tillgångs värdestegring på marknaden är tillräcklig för att redovisas som intäkt.²⁷

3.1.2 Redovisningens referensramar

Inom redovisningen finns olika föreställningar om hur informationen skall utformas för att uppfylla de krav som ställs på att redovisningen skall ge en rättvisande bild av hur företagens ekonomiska ställning ser ut.

---

²² FARs Samlingsvolym 2003

²³ J-E Gröjer, *Grundläggande redovisningsteori (1997)*, Studentlitteratur, 4:e uppl, s.56

²⁴ FARs Samlingsvolym 2003

²⁵ Artsbeg, Kristina, *Redovisningsteori – Policy och Praxis (2003)*, Liber Ekonomi, s.160

²⁶ ÅRL 2 Kap. 4§ 3p

²⁷ Artsbeg, Kristina, *Redovisningsteori – Policy och Praxis (2003)*, Liber Ekonomi, s.162

Det finns en del olika syften med referensramar. Det viktigaste syftet med referensramar är att de ska fungera som en handledning åt normgivare när de skall skapa nya normer utifrån nya behov inom redovisningen eller förklara tillämpningen av existerande normer. Ett annat är att, för att redovisningen ska kunna fungera som ett beslutsunderlag så måste den uppfylla vissa kvalitetskrav som är en del av referensramarna.²⁸ Det är viktigt att den information som ges genom redovisningen uppfyller dessa olika kvalitativa egenskaper i och med att det är den enda information som finns lätt tillgänglig för företagets externa intressenter.

Begriplighet

Med detta begrepp, enligt FASB sätt att se på det, så förutsätter man att den som studerar redovisningen är insatt och "kunnig" på området och att det är upp till läsaren att själv försöka skaffa sig nödvändig kunskap.²⁹ Detta innebär i praktiken att man bör utforma redovisningen på ett så begripligt sätt som möjligt, men att ingen hänsyn ska tas till om redovisningskonsumenten är insatt eller inte i ämnet.

Relevans

Relevans är en annan kvalitativ egenskap som ställs på redovisningen för att säkerställa att den information som ges kan användas som beslutsunderlag. Man menar att relevant information ska ge en överblick över företagets historiska data, dess nuvarande ställning men även som underlag för att intressenter ska kunna uppskatta hur framtiden för företaget ser ut.³⁰ Relevans innebär vidare att den information som presenteras är den som är väsentlig för företagets kontext.³¹

Jämförbarhet

För att kunna bedöma ett företags ställning är det viktigt att inte bara informationen är den rätta och att man förstår den. Det finns också ett behov av att kunna göra jämförelser, dels över hur företaget har utvecklats över tiden, men också möjlighet att göra jämförelser med andra företag. För att jämförelser ska kunna göras så krävs det att alla företag redovisar enligt samma principer och standarder då man annars jämför siffror som kommit till på olika sätt. Man kan säga att jämförbarheten kan bli bättre på bekostnad av relevansen och tillförlitligheten.³² Förklaringen till detta är att organisationerna ställs inför olika redovisningsspecifika situationer beroende på exempelvis vilken bransch de är aktiva inom, och då använder sig av olika metoder. Därför har det tagits fram rekommendationer om hur företag skall gå till väga, för att på så sätt försöka standardisera redovisningen. Detta är en nödvändighet för att jämförelser ska kunna göras. Innebörden av detta är att företagen kommer att få överge sina egna metoder, som visserligen var bra för dess tillförlitlighet och relevans, men inte så bra för jämförbarheten.³³

---

²⁸ K, Artsberg, *Redovisningsteori – Policy och Praxis (2003)*, Liber Ekonomi, s.166

²⁹ P Falkman, *Teori för redovisning (2000)*, Studentlitteratur, s. 69

³⁰ Ibid s. 63

³¹ K, Artsberg, *Redovisningsteori – Policy och Praxis (2003)*, Liber Ekonomi, s. 169 ff

³² P Falkman, *Teori för redovisning (2000)*, Studentlitteratur, s. 68

³³ Ibid, s.68

Tillförlitlighet

Det finns olika parametrar som ska tas i beaktande för att en redovisning ska uppfattas som tillförlitlig. Korrekt bild är en av dessa och innebär i princip att man mäter det som man avser att mäta. Mätresultaten skall sedan presenteras på ett neutralt sätt så att man inte har möjlighet att påverka beslutsfattandet i en viss riktning genom att byta redovisningsprinciper. Man ska också se till att kostnaden för information inte överstiger nyttan man har av den, även om man ska försöka ge en så fullständig bild som möjligt.

4. Finansiella instrument

Vi kommer här att ge läsaren en översikt över de olika finansiella instrument som finns, vilket är av betydelse för läsaren att förstå, samt hur dessa värderas enligt den nuvarande lagstiftningen. Avslutningsvis går vi igenom utvecklingen av IASB och EU och införandet av IASBs rekommendationer i Sverige.

4.1 Inledning

Dagens företag kommer i kontakt med finansiella instrument i många olika sammanhang. Det är inte enbart stora börsnoterade företag som använder sig av finansiella instrument, genom exempelvis spekulation på börsen, utan även små noterade företag har oftast i något sammanhang kontakt med finansiella instrument. Även om mindre företag kanske inte har en speciell avdelning som handlar med värdepapper i syfte att tjäna pengar så finns det de som använder sig av olika finansiella instrument för att säkra sina risker, mot exempelvis fluktuationer i räntor och valutor. IAS 39 kommer i Sverige endast att vara tvingande för stora noterade koncernföretag, och omfattar alltså inte andra typer av juridiska enheter, även om dessa frivilligt kan implementera samma redovisningstandard.³⁴

Enligt nuvarande svensk lagstiftning gäller olika värderingsregler för finansiella tillgångar beroende på om de klassificeras som omsättningstillgångar eller anläggningstillgångar. Definitionen av dessa kan man bl.a. läsa om i Årsredovisningslagen. ”Med en anläggningstillgång förstås en tillgång som är avsedd att stadigvarande brukas eller innehålls i verksamheten.”³⁵ Alla andra tillgångar anses vara omsättningstillgångar. Rådets rekommendation nr 22 gör istället som så att den talar om vad en omsättningstillgång är och klassificerar sedan alla övriga tillgångar som anläggningstillgångar.

Anläggningstillgångar ska man idag ta upp till anskaffningsvärdet men hänsyn skall tas till om det har varit en värdenedgång som man anser är bestående, då de skall skrivas ner. En finansiell anläggningstillgång får man dock skriva ner även om värdenedgången ej är bestående³⁶. En finansiell omsättningstillgång däremot, skall tas upp enligt LVP, d v s till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkliga värdet på balansdagen. Traditionellt sett har man även fått skriva upp både finansiella omsättnings- och anläggningstillgångar till ursprungligt bokfört värde men inte över detta. Enligt ÅRL 4 kap 14a§ som är införd nyligen för att underlätta införandet av IAS 39 så får finansiella tillgångar även skrivas upp över det ursprungliga. Man är dock tvungen att i så fall välja redovisningsprincip så att man värderar samtliga finansiella tillgångar till verkligt värde.

Finansiella instrument definieras i RR 27 (Redovisningsrådets rekommendationer) som ett avtal som ger upphov till en finansiell tillgång i ett företag och en

---

³⁴ http://www.kpmg.se/download/101005/109218/Magasinet_3-03.pdf

³⁵ ÅRL 4Kap 1§

³⁶ J-E Gröjer, *Grundläggande redovisningsteori(1997)*, 4:e upplagan, Studentlitteratur, s. 72 ff.

finansiell skuld eller ett egetkapitalinstrument i ett annat företag. En finansiell tillgång kan antingen vara en rättighet att erhålla kontanter eller finansiella tillgångar i ett annat företag. Det kan också vara en rättighet att byta ett finansiellt instrument mot ett annat under villkor som kan visa sig förmånliga. En finansiell skuld är egentligen motsatsen till en finansiell tillgång, d v s en skyldighet att erlagga kontanter eller finansiell tillgång till ett annat företag eller ett åtagande att byta ett finansiellt instrument mot ett annat under villkor som kan visa sig ofördelaktiga.

Det finns huvudsakligen två typer av finansiella instrument, dessa är avista instrument och derivat instrument. Följande är definitioner på vad dessa innebär.

- *Avistainstrument:* Vad som kännetecknar dessa är att man betalar när man upprättar kontraktet och att man handlar med värdepapper som representerar en viss tillgång. Exempel på avistainstrument är aktier, fonder, obligationer m.m.
- *Derivatinstrument:* Dessa instrument utgörs av optioner, terminer och swappar. I FARs samlingsvolym finns en klar och tydlig definition av vad ett derivat är. ”*Derivat ger upphov till rättigheter och skyldigheter som innebär att en eller flera av de risker som finns i ett underliggande primärt instrument överförs mellan de parter som ställt ut respektive förvärvat derivatet. Derivat medför inte att äganderätten till det primära finansiella instrumentet övergår när derivatet ställs ut. Denna äganderätt behöver inte heller övergå när derivatet löper ut.*”³⁷

4.2 Värderingsprinciper av finansiella instrument enligt nu gällande regler.

Inom svensk redovisning har det inte tagits fram någon helhetslösning vad gäller finansiella instrument. Anledningen till att det tagit sådan tid att införa värdering till verkliga värden beror på att man i Sverige länge har haft en begränsning mot detta i Årsredovisningslagen. Dessutom så har man ansett att det inte skulle vara realistiskt att övergå till verkliga värden eller marknadsvärden då man i Sverige sedan lång tid tillbaka alltid värderat finansiella instrument till anskaffningsvärde.³⁸ Detta har sin grund i att man alltid hållit starkt på försiktighetsprincipen, och att värdering till verkliga värden i själva verket skulle kunna ställa ett företag i ett helt annat ljus. Vad gäller just finansiella instrument så kommer värderingen av ett företag att skifta ganska markant jämfört med då man tar upp de finansiella instrumenten till verkliga värden eftersom dessa svänger relativt mycket i värde över tiden. Det närmsta man kommer behandlingen av finansiella instrument finns idag i RR27 som tar upp hur man skall klassificera dessa i balansräkningen och vilka upplysningskrav som ställs för att redovisningskonsumenten skall förstå hur dessa instrument påverkar ett företag vad gäller resultat, ställning och kassaflöde. Dock så finns det vissa problem med denna rekommendation då den inte behandlar när ett finansiellt instrument ska tas

---

³⁷ FARs Samlingsvolym, 2003.

³⁸ K Artsberg, *Redovisningsteori – policy och praxis (2003)*, Liber Ekonomi, s. 278

in eller inte längre redovisas i balansräkningen. Dessutom finns det inga rekommendationer på hur man ska värdera dessa finansiella instrument. Detta kommer dock att ändras då IAS 39 införs efter årsskiftet 2004/2005.

Traditionella värderingsmetoder enligt J E Gröjer – Grundläggande redovisningsteori.

- *Anskaffningsvärde*. Enligt denna värderingsmetod använder man sig av, vilket framgår tydligt av namnet, det pris som erlades vid tillgångens införskaffande. Fördelen med denna metod är att det är lätt att få fram uppgifter om vad man en gång betalt för tillgången. Däremot tar man inte hänsyn till eventuella värdeförändringar på tillgången som kan ha uppstått efter anskaffningen, t.ex. prisförändringar.
- *Lägsta värdets princip (LVP)* innebär att en tillgång värderas till max det lägsta av anskaffningspriset och verkligt värde. Verkligt värde innebär enligt ÅRL försäljningsvärde minus eventuell försäljningskostnad eller återanskaffningsvärdet.
- *Återanskaffningsvärdet* är det pris som skulle få betalas om man köpte en exakt likadan tillgång den aktuella värderingsdagen.

4.2.1 Avista instrument

Aktier och andelar som omsättningstillgångar.

Dessa värderas i enlighet med nu gällande regler och normer enligt lägsta värdets princip vilket man även gör med andra typer av omsättningstillgångar. I och med att aktier är ett sedan länge etablerat avistainstrument har viss praxis på hur dessa skall redovisas uppkommit. Man har t.ex. utarbetat kvittningsmetoden för att kunna kvitta vinster och förluster på aktier mot varandra. Genomsnittsmetoden används för att bestämma anskaffningsvärdet för sålda och behållna aktier.

Det har även utarbetats en praxis som innebär att aktier till skillnad mot andra omsättningstillgångar får lov att skrivas upp igen, dock max till ursprungligt anskaffningsvärde.

Aktier som klassas som anläggningstillgång.

Aktier och andelar i intresseföretag brukar man anse vara anläggningstillgångar då avsikten med dessa är att de skall innehas under en längre tid. Här använder man sig dock inte av dom traditionella värderingsmetoder som gäller andra anläggningstillgångar. Vid värdering av finansiella anläggningstillgångar använder man sig istället av kapitalandelsmetoden, vilket innebär att det bokförda värdet på aktieinnehavet förändras utifrån ägarinnehavets andel i intresseföretagets resultat. Det här innebär att aktier kommer kunna tas upp till högre värde än själva anskaffningsvärdet, vilket betyder att realisationsprincipen har åsidosatts.³⁹

För aktier och andelar i hälftenägda bolag (joint ventures) använder man sig till största delen av kapitalandelsmetoden men får även lov att använda sig av klyvningsmetoden. Den sistnämnda metoden innebär att det ägande företaget tar

---

³⁹ K Artsberg, *Redovisningsteori – Policy och praxis (2003)*, Liber Ekonomi, s. 280

upp sin andel av posterna i resultat- och balansräkningen i det hälftenägda bolaget, som sedan redovisas i den egna koncernredovisningen.

Obligationer och liknande värdepapper

En obligation är en skuldförbindelse som gäller under en viss tid, den så kallade löptiden, som alltid är längre än ett år. Under löptiden betalar obligationsutgivaren (låntagaren) en viss ränta till den som äger obligationen (långgivaren) och vid löptidens slut (förfalldagen) löser utgivaren in obligationen till ett förutbestämt lösenpris (obligationens nominella belopp). Räntan är priset på krediten, det vill säga priset på den risk som långgivaren tar. Obligationer kan också köpas och säljas under löptiden på penning- och obligationsmarknaden.⁴⁰

En obligation kan även den redovisas som omsättningstillgång eller anläggningstillgång. Detta beror på om man har tänkt inneha obligationen till dess den förfaller eller ej.⁴¹

Kassa Bank

Dessa likvida medel skall alltid redovisas som omsättningstillgångar fränsett om en viss summa är förutbestämd att användas till en långfristig investering.

Checkräkningskredit

Enligt FAR:s rekommendationer skall man redovisa den utnyttjade delen av checkräkningskrediten som kortfristig skuld medan det beviljade beloppet anges som tillexempel notupplysning. Om man har välgrundad anledning att tro att krediten kommer att förlängas så kan skulden redovisas som långfristig. Alternativt kan man tänka sig att redovisa outnyttjad kredit som en omsättningstillgång och hela krediten som skuld.

4.2.2 Derivat instrument

Gemensamt för alla derivat är att handel med dessa innebär att man handlar med kontrakt som baseras på en underliggande tillgång, exempelvis aktier, räntor, valutor, guld. Dessa kallas för "off balance sheet"-poster och skall värderas med försiktighet då man använder lägsta värdets princip.

Swappar

Swappar använder man sig oftast av när man vill säkra sig mot risker, s.k. "hedging". Att ingå ett swappavtal innebär att man byter åtaganden mot tredje part med varandra. Åtagandena skall vara av samma sort, till exempel att betala varandras räntor eller valutaåtaganden. Anledningen till att man vill byta åtaganden med varandra är att man vill införskaffa finansiella instrument som utvecklas i motsatt riktning mot de instrument man vill säkra.⁴²

Optioner

En option innebär att man till ett förutbestämt pris har en rättighet, men inte en skyldighet, att köpa (Köption) eller sälja (Säljoption) en underliggande

---

⁴⁰ www.foreningssparbanken.se

⁴¹ K Artsberg, *Redovisningsteori – Policy och praxi (2003)*, Liber Ekonomi, s. 286 ff

⁴² <http://www.nordea.se/sitemod/default/widecarea.aspx?pid=209534>

tillgång.⁴³ Man kan antingen utfärda en option eller köpa en option. Utfärdar man en option så kommer säljaren att erhålla ett premium för detta som han beskattas för omedelbart samtidigt som köparen får göra avdrag för samma premium. Ett erhållet premium skall, i enlighet med FAR, tas upp som skuld även om det inte uppfyller alla tre definitionskraven för en skuld, tills man vet om den kommer att återköpas, förfalla eller lösas in. Köper man en option så skall premiumet redovisas under "kortfristiga placeringar" och värderas enligt lägsta värdets princip i redovisningen. Om det gäller en säljoption så värderas istället den underliggande tillgången till lösenpris.⁴⁴

Terminer

Handel med terminer innebär att man vid en viss tidpunkt och till ett visst pris är skyldig att antingen köpa eller sälja den underliggande tillgången som man ingått kontrakt på. Till skillnad mot exempelvis optioner så innebär ett terminskontrakt att båda parter är skyldiga att genomföra transaktionen som överenskommet, det är alltså inte endast en rättighet för ena parten. Då det inte erläggs något premium vid tecknandet av terminer så bokför man inget förrän åtagandet fullgjorts, och bokförs först då som en försäljning respektive ett köp.

4.2.3 Inbäddade derivat

Ett inbäddat derivat är ett sammansatt finansiellt instrument som består av en derivatdel och ett värdekontrakt (icke-derivatdel). Ett kriterium för att man ska få klassa ett finansiellt instrument som ett inbäddat derivat är att derivatdelen inte får gå att köpa eller sälja separat från värdekontraktet. Exempel på ett sådant här derivat är aktier som satts samman med en option.

4.3 IASB:s standarder och EU

International Accounting Standards Board (IASB) är en privat internationell organisation som har till uppgift att verka över gränserna för att främja bildandet av en internationell gemensam redovisningsstandard. Syftet med detta är att få igång en harmoniseringsprocess av redovisningen i olika länder. Dagens intressenter har ett betydligt större intresse av företag utanför landets egna gränser än vad som tidigare var fallet. I och med att IASB är en privat organisation har man ingen möjlighet att skapa tvingande regler utan bara rekommendationer över hur man anser att redovisning skall ske för att främja en harmonisering.⁴⁵

IAS 32 Financial instruments: Disclosure and presentation, behandlar hur öppenheten av finansiella instrument ska vara och antogs 1995 av IASC. 1998 antogs *IAS 39 Financial instruments: Recognition and measurement*⁴⁶, som reviderades 2000. 2001 bytte IASC, International Accounting Standards Committee, namn till IASB. I mars 2002 antogs IAS 39 av EU vilket innebär att de noterade företagen inom unionen skall börja använda sig av IASB:s rekommendationer, senast 2005⁴⁷, vid upprättandet av sina redovisningar. Därmed har IASB:s rekommendationer inte längre enbart rådgivande status angående

---

⁴³ Ibid

⁴⁴ K Artsberg, *Redovisningsteori – policy och praxis (2003)*, Liber Ekonomi, s. 295

⁴⁵ R. Schroeder, M. Clark, J. Cathey, *Financial accounting theory and analysis(2001)*, s.180 ff

⁴⁶ <http://www3.europarl.eu.int>

⁴⁷ L Axelmann, D Phillips, O Wahlquist, *IAS/IFRS 2005*, Ernst&Young, s.3

redovisningspolicy utan har även kommit att bli tvingande normer i EU:s medlemsländer. I och med detta har det höjts kritiska röster om huruvida IASB kan behålla samma grad av opartiskhet som innan i och med att EU troligtvis kommer att få ett visst inflytande över organisationen. Från vissa politiker inom EU hörs även motsatt kritik angående att politikernas och därmed EU:s inflytande skulle vara för litet i och med att IASB endast består av privata intressenter som beslutsfattare. Men även om IASB är en privat organisation så måste den följa ett visst antal regler som garanterar att alla parter som är involverade har rätt att framföra sina åsikter i s.k. samråd innan beslut av någon standard fattas. EFRAG, European Financial Reporting Advisory Group, är ett organ som hjälper IASB vid framtagandet av nya standarder genom att komma med tekniska kommentarer kring redovisningen.

Arbetet med att harmonisera redovisningsreglerna inom EU har varit en trög process i och med att EU:s tidigare rekommendationer på redovisningsområdet har varit oklara. Anledningen är att man inom EU har tagit stor hänsyn till de kulturella skillnaderna vad gäller redovisningspraxis. Resultatet blev att EU:s rekommendationer innehöll en mängd olika alternativ. Detta ledde i sin tur till att det inte blev den effekt på harmonisering, som det från början var tänkt, i och med att medlemsländerna fortsatte att redovisa som det passade dem. I och med att EU inte heller hade någon funktion som övervakade efterlevnaden av dess rekommendationer, bidrog även det till att harmoniseringsprocessen gick långsamt.

I samband med att EU antog IASB:s rekommendationer som regelverk förbehöll man sig även rätten att granska, och eventuellt ändra, formuleringen i rekommendationerna genom en politisk kommitté, vid namn Accounting Regulatory Committee, ARC. EU vill även vara med i beslutsprocessen vid framtagandet av nya rekommendationer för att säkerställa att rekommendationerna redan från början är acceptabla ur deras synvinkel.

4.4 Införandet av IASB:s standarder i Sverige

Övergången till IASB:s regelverk i Sverige innebär att det uppkommer vissa problem som man ännu inte har någon lösning på. En fråga som uppkommer är vem som skall se till att de nya reglerna efterlevs i och med att kraven på kontroll inom den Europeiska unionen har ökat.⁴⁸ Historiskt har denna kontroll skett med ett stort inslag av självreglering men ännu har det inte bestämts vem det är som kommer att ha ansvaret för denna övervakning framöver. Även frågor om huruvida dessa EU normer strider mot svensk lagstiftning uppkommer och hur redovisningsnormerna för övriga svenska företag påverkas. Svenska företag har i mycket ett bättre utgångsläge än företag i övriga Europeiska länder i och med att Redovisningsrådet i stora drag redan i stor utsträckning har implementerat dessa normer i sina egna rekommendationer. Vissa detaljer är dock ännu ej införda vilket innebär att man kommer att behöver se över företagets redovisning av finansiella poster även om man följer rådets alla rekommendationer. IAS 39 har

---

⁴⁸ K Artsberg, *Reovisingsteori – Policy och praxis* (2003), Liber Ekonomi, s.140 ff.

däremot ej beaktats av Redovisningsrådet utan kommer att betraktas som gällande svensk norm i sin helhet.⁴⁹

---

⁴⁹ http://www.deloitte.com/dtt/section_node/0,2332,sid%253D32817,00.html

5. International Accounting Standard 39

Financial instruments: Recognition and Measurement

Under detta kapitel beskriver vi vad IAS 39 innebär och vilka olika beståndsdelar den består utav. Vi kommer även in på de nya värderingsreglerna. Vi avslutar med en jämförelse mellan dagens rekommendationer och IAS 39.

5.1 Översikt

För att man skall få en förståelse för hur finansiella instrument klassificeras enligt IASB så får man hänvisa till IAS 32 Financial instruments: Disclosure and Presentation som ligger väldigt nära IAS 39. Denna bygger på en väldigt bred definition av vad ett finansiellt instrument är för något.⁵⁰

Finansiella tillgångar:

- Betalningsmedel
- En kontraktsevenlig rätt att erhålla antingen betalningsmedel eller någon annan finansiell tillgång.
- En kontraktsevenlig rätt att på villkor som förväntas vara förmånliga i utbyte mot ett finansiellt instrument erhålla ett annat finansiellt instrument.
- En andel i ett annat företags eget kapital.

Finansiella skulder:

- Utge betalningsmedel eller annan finansiell tillgång till ett annat företag, eller att,
- på villkor som förväntas vara oförmånliga i utbyte mot ett finansiellt instrument erhålla ett annat finansiellt instrument.

Förutom denna definition i IAS 32 räknas i IAS 39 även råvaruterminer och liknande som finansiella instrument.

Man kan säga att IAS 39 är indelad i 3 olika delar, nämligen: Recognition, Derecognition och Measurement. Vi kommer nedan att behandla dessa olika områden, men kommer att lägga stor vikt vid just Measurement då vi anser att det är inom detta område som skillnaden och eventuella effekter jämfört mot idag är som störst. Measurement är alltså hur man ska värdera finansiella instrument, recognition behandlar när man ska ta med finansiella instrument i balansräkningen och derecognition behandlar när man inte längre ska ta med något finansiellt instrument i balansräkningen och bokföra bort dessa.

---

⁵⁰ B Jönsson Lundmark, *IASC och IAS – en introduktion (1999)*, KMPG, s.161

5.2 Recognition and Derecognition

*“Initial Recognition: An entity shall recognise a financial asset or a financial liability on its balance sheet when, **and only when**, the entity becomes a party to the contractual provisions of the instrument.”⁵¹*

Enligt punkt 14 i IAS 39 så ska en finansiell tillgång eller skuld tas upp i balansräkningen först när den är konstaterad genom att det finns en överenskommelse på kontrakt. Detta innebär att även om sannolikheten för att man ska ingå kontrakt är stor så är detta alltså inte tillräckligt för att man ska bokföra det på balansräkningen. Formuleringen i IAS 39 angående detta ställningstagande är ganska skarp och lämnar inget utrymme för tolkningar.

Derecognition behandlar när man inte längre ska ta med några finansiella tillgångar eller finansiella skulder och ta bort dessa från balansräkningen. Man skriver i IAS 39 att ett företag skall bokföra bort en finansiell tillgång när man inte längre har kontroll över tillgången i fråga. Att ha kontroll över en tillgång definierar man som när man har rättighet att dra ekonomiska fördelar av tillgången i framtiden som denna tillgång eventuellt kommer att generera.⁵² Har man inte kontroll över en tillgång så ska man inte längre ta upp den i balansräkningen.

En finansiell skuld skall bokföras bort när den är reglerad vilket innebär att företaget antingen betalt av skulden, och att den på så sätt inte längre existerar, eller att man blivit beviljad att slippa betalningsansvar. Det finns olika exempel på detta när detta kan inträffa, varav ett exempel är när ett företag köpt tillbaka en skuld.

5.3 Measurement

Det här avsnittet behandlar hur man ska värdera finansiella instrument och vilka metoder man ska använda sig av. Däremot täcker inte detta avsnitt instrument som gäller säkringar, d v s säkringsredovisning. Dessa tas upp i ett eget avsnitt längre ner.

Den här delen som vissa menar kommer vara den absolut svåraste delen att anpassa sig till med tanke på den försiktighetsprincip som alltid varit av stor innebörd inom svensk redovisningspraxis.

5.3.1 Fair Value

Ett begrepp som är centralt i IAS 39 är värdering av finansiella instrument till fair value, vilket innebär värdering till verkligt värde eller marknadsvärde. Det finns olika ”tekniker” för att fastställa verkligt värde vilket tas upp i IAS 39, punkt IN18. Vid bestämning av verkligt värde så har man två utgångspunkter, beroende på om instrumentet handlas på en aktiv marknad eller på en icke aktiv marknad. Med aktiv marknad menas om det finansiella instrumentet handlas över t.e.x. en börsmäklare, medan en icke aktiv marknad innebär att det egentligen inte finns

---

⁵¹ IAS 39

⁵² B Jönsson Lundmark, *IASC och IAS – en introduktion (1999)*, KMPG, s.163.

någon egentlig marknadsplats.⁵³ Om det finns en aktiv marknad så använder man sig alltså av marknadspriset på denna marknad. På en icke aktiv marknad finns det inte sådana marknadspriser, och man får ta till metoder för att uppskatta marknadsvärdet. Detta gör man antingen genom att titta på marknadspriset för liknande finansiella instrument och transaktioner eller genom att tillämpa en värderingsmetod där man ser till vad priset skulle uppskattas till vid en tänkt affärstransaktion med en oberoende motpart.⁵⁴ Det finns dock finansiella instrument som man inte kan fastställa verkliga värden på. Dessa instrument värderar man istället till anskaffningsvärdet.

5.3.2 Initial measurement

Första gången en finansiell tillgång eller en finansiell skuld skall grundbokföras tas den upp till anskaffningskostnaden och i denna inberäknas även transaktionskostnader, exempelvis courtage och andra avgifter.⁵⁵ Har man inte möjlighet att fastställa något anskaffningsvärde ska man se på det diskonterade framtida kassaflödet som är hänförliga till den aktuella tillgången eller skulden.⁵⁶ När det gäller värdering av sådana tillgångar som inte omfattas av reglerna för säkringsredovisning så måste man skilja mellan fyra stycken huvudkategorier. I IAS/IFRS 2005 kan man se följande indelning:

KLASSIFICERING	VÄRDERING
Loans and receivables Lånefordringar och andra fordringar som har sitt ursprung i företaget och som inte innehas för handel.	Anskaffningsvärde med hänsyn till eventuella amorteringar och nedskrivningar. Eventuell nedskrivning redovisas i resultaträkningen.
Held to maturity Finansiella instrument avsedda att behållas till förfallodatum.	Anskaffningsvärde med hänsyn till nedskrivningar. Eventuell nedskrivning redovisas i resultaträkningen.
Available for sale Finansiella tillgångar tillgängliga för avyttring, t.ex. aktier.	Marknadsvärdering. Förändringar redovisas antingen direkt i resultaträkningen eller så förs realiserade vinster mot eget kapital och förs över till resultaträkningen när de säljs.
Held for trading Finansiella tillgångar avsedda för handel inkl. derivat (förutom derivat som ingår som komponent i en säkringsåtgärd).	Marknadsvärdering. Förändring i marknadsvärdet redovisas över i resultaträkningen.

. Figur 1. Klassificering och värdering enligt L Axelman, IASIFRS 2005

⁵³ IAS 39, punkt. AG71

⁵⁴ B Jönsson Lundmark, *IASC och IAS – en introduktion (1999)*, KPMG, s.42

⁵⁵ R Schroeder, M Clark, J Cathey, *Financial Accounting – Theory and analysis (2001)*, s.293 ff

⁵⁶ B Jönsson Lundmark, *IASC och IAS – en introduktion (1999)*, KPMG, s.163.

5.3.3 Subsequent measurement of financial assets

Vid fortsatt balansredovisning av tillgångar så är huvudprincipen att dessa skall värderas till verkligt värde. Med verkligt värde förstås oftast marknadsvärdet för en likadan tillgång eller skuld. I de fall det inte finns ett marknadsvärde så gör man en beräkning av vad en finansiell tillgång eller skuld förväntas generera kassaflödesmässigt. Det finns vissa tillgångar som inte skall värderas till verkligt värde utan som skall värderas till anskaffningsvärde enligt anskaffningskostnadsprincipen⁵⁷. Värderingen av finansiella tillgångar beror på syftet med tillgångens innehav, som även visats i figuren ovan. Vi kommer att behandla de olika formerna mer ingående nedan.

Loans and receivables.

Lån och fordringar är finansiella fordringar som utfärdats i företagets löpande verksamhet genom att man till en motpart överfört pengar, varor eller tjänster, men som inte är avsedda för handel.⁵⁸ Exempel på sådana finansiella tillgångar är kundfordringar och andra fordringar. Dessa värderas inte till verkligt värde utan till anskaffningskostnad med hänsyn tagen till eventuella amorteringar och nedskrivningar. Har man skrivit ner någon tillgång så skall detta redovisas i resultaträkningen.

Held to maturity

Med dessa tillgångar menas sådana instrument som har en lösendag och ett lösenpris. För att man ska få möjlighet att klassa dessa som ett Held to maturity-instrument så krävs det också att man avser att inneha tillgången till dess den förfaller. Det räcker dock inte med att ha för avsikt att inneha dessa, utan det ställs också som krav att man ska ha möjlighet att inneha dem till förfallodagen för att de ska räknas som held to maturity-tillgång. Dessa ska inte heller tas upp till verkliga värden utan värderas enligt samma metod som loans and receivables, alltså till upplupet anskaffningsvärde med hänsyn tagen till eventuella nedskrivningar.⁵⁹

Held for trading

Den tredje kategorin utgörs av finansiella tillgångar som man avser att handla med. Exempel på detta är aktier som ett företag kan ha köpt i syfte att tjäna pengar på kort sikt. I denna kategori ingår dessutom alla derivat, förutom derivat som är en del av ett säkringsinstrument. Dessa instrument ska värderas till verkligt värde, och dess värdeförändringar ska redovisas löpande i resultaträkningen.⁶⁰

Available for Sale

Finansiella tillgångar som är tillgängliga för avyttring är sådana tillgångar som inte passar in i någon av de tre andra kategorierna, därför kan man säga att denna kategori är något av en restpost. Vid värdering av dessa tillgångar så har man två tillvägagångssätt att välja mellan, men valet man gör är definitivt och måste gälla alla likartade tillgångar konsekvent. Det ena innebär att man löpande redovisar värdeförändringar över resultaträkningen. Det andra sättet innebär att man redovisar direkt mot eget kapital istället, och först när man avyttrat tillgången

---

⁵⁷ Ibid. s.166

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ L Axelman, IAS/IFRS 2005, Ernst&Young, s.119

⁶⁰ B Jönsson Lundmark, *IASC och IAS – en introduktion (1999)*, KMPG, s.167

redovisar mot resultaträkningen. All värdering, oavsett vilken metod man väljer, sker till verkliga värden.

5.3.4 Subsequent measurement of financial liabilities

Huvudregeln för finansiella skulder är att dessa ska redovisas till upplupet anskaffningsvärde. Det finns dock undantag från denna regel, framför allt rörande derivat. Alla derivat som innebär en skuld förutom derivat som har en koppling till blankade aktier (skuld avseende lånade aktier), skall redovisas till verkligt värde. Finansiella skulder som är föremål för säkringsredovisning redovisas enligt reglerna för detta.

5.4 Säkringsredovisning

Med säkringsredovisning, eller hedging, menas att man designar ett finansiellt instrument så att det reagerar i motsatt riktning mot den säkrade postens värdeförändringar.⁶¹ Meningen med detta är att företag som är risk aversa skall kunna försäkra sig om att deras investeringar behåller sitt värde. I IAS 39 tar man upp 3 olika typer av säkringsredovisningar, nämligen säkring av verkligt värde, kassaflödessäkring och säkring av nettoinvesteringar i utländsk valuta.

Det är enligt IAS 39 tillåtet att säkringsredovisa finansiella instrument under förutsättning att vissa krav är uppfyllda. Värdeförändringen gentemot den säkrade posten jämfört med hedgeinstrumentet måste hålla sig i intervallet 80% till 125%, detta för att försäkra sig om att skyddet skall vara effektivt. Vidare skall det även kunna bevisas genom dokumentation att säkringen fungerar på tänkt sätt.⁶²

Enligt IAS 39 skall även säkringsinstrument redovisas till verkligt värde men dessa kommer även att påverka värderingen av den tillgång eller skuld den är tänkt att säkra så att även den värderas till verkligt värde. Både säkringsinstrumentet som den säkrade tillgången eller skulden får sina värdeförändringar redovisade över resultaträkningen. En av anledningarna till att företag väljer att säkringsredovisa är för att minska volatiliteten (resultatsvängningar), en annan orsak är att man helt enkelt vill försäkra sig om att en investerings värde består.

Anledningen till att man har speciella säkringsredovisningsregler är att man på ett bättre sätt vill tydliggöra sambandet mellan den redovisade tillgången eller skulden och tillhörande säkringsinstrument. Man vill även se till att värdeförändringarna på den säkrade tillgången eller skulden och dess säkringsinstrument redovisas samtidigt på resultaträkningen.

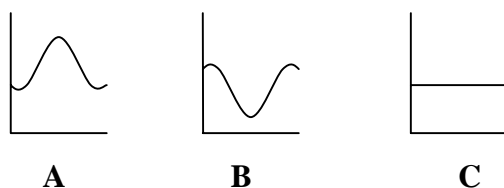
En säkrad tillgång eller skuld behöver enligt IAS 39 inte bara vara en i balansräkningen upptagen post utan det kan även vara en transaktion som är budgeterad och tänkt att genomföras i en senare period.

---

⁶¹ B Jönsson Lundmark, *IASC och IAS – En introduktion (1999)*, KPMG, s.167

⁶² H Edenhammar, *Nya redovisningsprinciper – På väg mot IAS 2005*, Stockholmsbörsen, s.74

Principen med säkringsredovisning

- A. Valutakursutveckling
- B. Säkringsinstrumentets utveckling
- C. Resultatet av att använda sig av säkringsinstrument för att skydda sig emot svängningar i valutakurs. Som man kan se så uteblir svängningarna i resultatnettot.

5.5 Sammanfattning av IAS 39

Det övergripande syftet med införandet av IAS 39 är att man vill uppnå en ökad jämförbarhet mellan företag, både nationellt såväl som internationellt. I och med att alla börsnoterade koncernföretag inom EU ska upprätta sina koncernredovisningar enligt IAS/IFRS standarder fr.o.m. 2005 så kommer jämförbarheten att öka även internationellt.⁶³ Införandet av IAS 39 innebär förändringar inom huvudsakligen två områden: Värdering av finansiella tillgångar och säkringsredovisning.

De grundläggande begreppen som IAS 39 tar upp är när man ska redovisa finansiella instrument i balansräkningen, likaså när dessa inte längre skall tas upp. I huvudsak innebär detta att alla finansiella instrument skall tas upp i balansräkningen. Dessutom ska de bokföras bort från balansräkningen när företaget t.ex. inte längre har kontroll över en viss tillgång, eller när man reglerat en skuld. Beroende på syftet med en viss tillgång så skall den antingen värderas till verkligt värde (huvudregeln), eller till upplupet anskaffningsvärde. För skulder så är förhållandet omvänt, där huvudregeln är att de skall bokföras till upplupet anskaffningsvärde men i vissa fall även till verkligt värde.

När det gäller säkringsredovisning så vill man i bokföringen kunna se kopplingen mellan den underliggande tillgången eller skulden och dess säkringsinstrument. Dessa skall alltid bokföras i balansräkningen och värdeförändringen skall redovisas i resultaträkningen.⁶⁴

5.6 IAS 39 jämfört med dagens rekommendationer

Nuvarande svenska lagstiftning säger att finansiella tillgångar kan behandlas på framförallt två olika sätt. Om tillgången införskaffats i syfte att stadigvarande brukas eller innehas i verksamheten definieras tillgången som anläggningstillgång⁶⁵ och skall då värderas till anskaffningsvärdet i enlighet med ÅRL 4 Kap, 3§. Övriga tillgångar behandlas som omsättningstillgångar och

⁶³ http://www.deloitte.com/dtt/section_node/0,1042,sid%253D31939,00.html

⁶⁴ L Axelman, D Phillips, O Wahlquist, *IAS/IFRS 2005 (2003)*, Ernst&Young, s.121

⁶⁵ ÅRL 4 kap, 1§.

värderas enligt lägsta värdets princip⁶⁶. Finansiella anläggningstillgångar får idag skrivas ner även om det visar sig att värdenedgången inte är bestående medan uppskrivningar endast får genomföras om de finansiella anläggningstillgångarna väsentligt överstiger bokfört värde och det anses vara tillförlitligt och bestående.⁶⁷ Enligt nuvarande lag skall en finansiell anläggningstillgång skrivas ner om värdenedgången anses vara bestående medan det är frivilligt att skriva upp värdet på en finansiell anläggningstillgång om förutsättningar i ÅRL 4 kap, 6§ är uppfyllda. Inom den svenska lagstiftningen finns inget krav för icke-finansiella företag att redovisa båda beståndsdelarna var för sig i ett sammansatt finansiellt instrument, s.k. inbäddade derivat, som består av ett finansiellt instrument i kombination med ett derivativ komponent. Det finns inte heller någon speciell rekommendation på hur man ska värdera finansiella instrument inom svensk redovisning.⁶⁸

IAS 39 har inte samma indelning av de finansiella instrumenten. Visserligen grundar sig indelningen även här på syftet med innehavet, men man delar här in dem i fyra stycken kategorier istället vilket ger en något mer nyanserad bild. Enligt IAS 39 ska man ta in även derivat instrument i balans- och resultaträkningen. I motsats till nu gällande svenska regler så skall finansiella tillgångar bokföras till marknadsvärden enligt IAS 39. Undantag från denna regel finns, bl.a. gällande finansiella instrument med en fast löptid som är tänkta att innehas till dess de förfaller, där man istället använder sig av anskaffningskostnaden. IAS 39 behandlar även hur skulder skall redovisas och värderas. Det finns enligt IAS 39 två olika typer av skulder, skulder avsedda att handlas med, s.k. trading skulder och övriga skulder. Trading skulderna tas upp till sina verkliga värden medan de övriga värderas till anskaffningsvärde med hänsyn till eventuella amorteringar.⁶⁹

5.6.1 Exempel aktier

Vi ponerar att ett företag innehar en viss aktiepost vid ett bokslutstillfälle. Skillnaden i redovisning enligt IAS 39 och de ”gamla” svenska normerna ser ut på följande sätt.

Enligt rådande svensk redovisnings standard skall man först och främst utgå ifrån vilket syfte man har med innehavet av aktieposten. Om man har tänkt inneha den för en oöverskådlig tid framåt och för ett mera strategiskt syfte värderas den som anläggningstillgång. Detta innebär att den skall värderas till anskaffningsvärdet men skall skrivas ner om aktiernas värde gått ner och detta tros vara bestående. Vad gäller uppskrivningar så får detta ske maximalt till anskaffningsvärdet. Om aktieposten innehas för spekulationssyfte kommer den att klassas som omsättningstillgång och värderas till det lägsta av anskaffningsvärde och verkligt värde, således utan möjlighet till uppskrivningar.

Även enligt IAS 39 hade man varit tvungen att ta reda på syftet med aktieinnehavet. Också i detta fall har man två klassificeringsmöjligheter, nämligen held for trading, om man har aktierna till spekulationssyfte, och available for sale

---

⁶⁶ ÅRL 4 kap, 1§, 9§.

⁶⁷ ÅRL 4 kap, 6§.

⁶⁸ L Axelman, D Phillips, O Wahlquist, *IAS/IFRS 2005 (2003)*, Ernst&Young, s.35

⁶⁹ Ibid. s. 35 ff.

om så inte är fallet. Oavsett klassificering skall aktierna redovisas till verkligt värde men om de räknas som available for sale behöver man inte redovisa resultatförändringarna över resultaträkningen utan kan redovisa den mot eget kapital.

I och med ändringar i ÅRL 2004 kan man nu även enligt svenska normer skriva upp värdet på aktieposten men skillnaden mot IAS 39 är att det i så fall är frivilligt.

5.6.2 Exempel obligationer

Tittar man på obligationer så hade förfarandet enligt svenska normer varit det samma som för aktier. Enligt IAS 39 har man att välja mellan att klassificera dem som held for trading om man har för avsikt att behålla dem till dess att de skall lösas ut, de skall därmed redovisas till anskaffningsvärde. Om avsikten är spekulation skall de i likhet med aktieposten räknas som held for trading och därmed redovisas till verkligt värde och förändringar i värdet skall visas i resultaträkningen.

6. Empiri

Vi har varit i kontakt med två olika företag som vi ställt frågor till för att försöka skapa oss en uppfattning om vad IAS 39 kommer att innebära för omställningar. Dessutom har vi varit i kontakt med en person som delvis jobbar med redovisningsfrågor på ett revisionsbolag.

6.1 Gambro

Gambro är ett företag verksamt inom dialysteknik vilket innebär att man på konstgjord väg renar blodet från slaggprodukter och tar bort överflödigt vätska.⁷⁰ Gambro startade sin verksamhet i Lund på 60-talet och har därefter vuxit och gradvis blivit världsledande inom njursjukvård, vårdtjänster och blodkomponentteknologi. Företaget är noterat på Stockholmsbörsen sedan 1983.⁷¹ Vi har varit i kontakt med Fredrik Larsson som är Gambros Vice President, Corporate Accounting. Nedan är en sammanfattning av vad han hade att säga om IAS 39 och dess införande.

6.1.1 Anpassningsarbete

Gambro började sin anpassning till IAS 39 våren 2004 och anser sig vara i princip klara vad gäller detta arbete i december 2004, en månad innan det att regelverket träder i kraft.

På Gambro har man inte bestämt hur man kommer att göra med själva implementeringen av IAS 39 i moderbolaget ännu, men kommer ändå löpande under året att redovisa enligt IAS 39. Man har däremot bestämt sig för att man inte kommer att implementera IAS 39 i dotterbolagen. Man har valt att inte göra detta då det anses vara för komplext, plus det faktum att man inte har den möjligheten i vissa andra europeiska länder. Anledningen till att man inte bestämt hur man ska göra i moderbolaget beror på att man väntar på ett utkast från Redovisningsrådet och se vad de har att säga i ärendet. Först efter det kommer Gambro att ta ställning till hur de skall göra. Fredrik tror inte heller att företag som inte omfattas av IAS 39 enligt lag kommer att införa denna standard.

Fredrik anser att kostnaderna kommer att öka något under implementeringen av IAS 39, då det krävs en hel del extrajobb, huvudsakligen internt. Enligt honom så kommer det endast att vara så under en övergångsperiod då de flesta kostnader är s.k. övergångskostnader.

Gambro kommer att beröras en hel del av IAS 39. Enligt Fredrik så arbetar man mest med kundfordringar och lån, men att det inte är dessa som är de besvärliga posterna att arbeta med. Det som man anser kommer att bli de mest komplicerade delarna efter införandet har istället att göra med säkringsredovisning. Ränteswappar och valutaterminer är exempel på sådana derivat som används vid

---

⁷⁰ www.infomedica.se

⁷¹ www.gambro.se

säkring av verkliga värden, säkring av framtida kassaflöden eller säkring av nettoinvesteringar i utländsk valuta.

6.1.2 Effekter

När det gäller de nya värderingsreglerna för finansiella instrument så anser Fredrik att marknadsvärderingen kommer att ge förändringar i resultatet som inte stämmer överens med verkligheten. Däremot så kommer resultatet över ett finansiellt instruments löptid alltid att bli ”rätt” och detsamma som med de gamla redovisningsprinciperna. Skillnaden är att man med de nya reglerna redovisar alla svängningar under löptiden vilket man inte gör i samma utsträckning enligt de nu gällande reglerna.

Vidare ser man inte några större svårigheter med den tekniska delen vad gäller värderingen av finansiella instrument enligt IAS 39. Detta gäller under förutsättning att det finns en etablerad marknad för instrumenten. De svårigheter Fredrik nämner är snarare av en annan karaktär, nämligen förklaringskaraktär. Med detta menar Fredrik att de eventuella problem som kommer uppstå blir att förklara för omgivningen och intressenter varför resultaten svänger som de gör.

När det gäller frågan om vad man anser om försiktighetsprincipen och att vissa menar att man till viss del måste åsidosätta denna när man börjar värdera till verkliga värden/ marknadsvärden så anser inte Fredrik att så är fallet. Han menar att så länge man värderar till verkliga värden på en existerande marknad så är det inga större risker med detta. Om man däremot börjar experimentera med egna värderingsmodeller och gör egna antaganden så är risken betydligt större att försiktighetsprincipen urholkas.

Vi frågade Fredrik vad han tror kommer att bli de största skillnaderna mellan dagens redovisningsprinciper och IAS 39 och fick som svar att det är inom just säkringsredovisning av valutaflöden som det kommer att skilja sig mest. Även för derivat kommer det att finnas skillnader då man enligt nuvarande regler värderar dessa enligt Lägsta värdets princip (LVP) och att man efter anpassningen till IAS 39 kommer att använda sig av verkliga värden på dessa instrument.

Vi försökte även få svar på om Fredrik hade någon uppfattning om vad företagets intressenter och dess kontext kommer att se för skillnader efter införandet av IAS 39. Han tror att det främst kommer att märkas genom att resultatsvängningarna blir större, så som hög volatilitet, och att det kanske kommer att avspeglas i aktiekursen. Eftersom bolag kommer att få högre volatilitet i resultaten så kommer marknaden kanske att uppleva detta som en större risk vilket eventuellt kan komma att innebära att de kommer att åsätta bolagen en högre riskpremie och därmed lägre aktiekurs.

Fredrik tror inte att införandet av IAS 39 kommer att öka jämförbarheten mellan olika bolag. Inte heller tror han att det kommer att ge en mer rättvisande bild av företag. Anledningen till detta beror på bolags olika finansieringsupplägg, kapitalisering av dotterbolag, legala strukturer på företagen, säkringsåtgärder och olika underliggande finanspolicy. Detta medför att bolag som kan tyckas vara

identiska på ”ytan” kan få väldigt varierande resultat beroende på just ovan nämnda faktorer.

6.2 AstraZeneca

AstraZeneca är ett företag verksamt inom läkemedelsindustrin och räknas till ett av de största i världen inom detta område. Deras verksamhet inriktas främst på forskning, utveckling, tillverkning och marknadsföring av receptbelagda läkemedel.

Huvudkontoret ligger i London medan forsknings- och utvecklingsarbetet är förlagt till och leds från Sverige. AstraZeneca har försäljning i över 100 länder, produktion i 20 och större forskningsenheter i sju. Företaget sysselsätter 60 000 medarbetare runt hela världen.⁷²

Vi har varit i kontakt med Leif Johansson som arbetar med implementeringen och anpassningen till IAS 39 på AstraZeneca.

6.2.1 Anpassningsarbete

Eftersom AstraZeneca är en engelsk koncern så kommer även den att omfattas av de nya standarderna eftersom det gäller hela EU fr.o.m. 2005. Vi har varit i kontakt med den svenska delen och har hört med dem vad införandet kommer att innebära. AstraZeneca har i sina rapporter till den engelska koncernen räknat om räkenskapsåren 2003 och 2004 enligt IAS-principer. Företaget har således kommit långt i omställningsprocessen och har arbetat med detta under en längre tid. Leif Johansson tror inte att omställningen kommer att medföra några speciella merkostnader utan tror att det kommer att ligga på ungefär samma nivå som idag.

Vidare skriver Leif att koncernen kommer övergå till de nya reglerna eftersom det är kravet, men att det svenska bolaget kommer att följa de svenska regelverken. Detta innebär att den engelska delen, som koncernen lyder under, kommer att redovisa enligt IAS 39. De svenska dotterbolagen kommer att redovisa enligt de svenska regelverken som omfattar dessa. Således kommer man inte att implementera IAS 39 i dessa dotterbolag, men kommer i alla sina rapporter till moderbolaget att ”översätta” siffrorna enligt IAS 39.

Leif tror dock inte att de företag, som inte är tvingade enligt lag, kommer att anpassa sin redovisning till IAS 39 standarden.

6.2.2 Effekter

Leif ser egentligen inga nackdelar med införandet av IAS 39. Han nämner speciellt att han tror på en internationell harmonisering och att det kommer bli en bättre genomlysning av olika bolag. Detta kommer i sin tur att leda till en bättre jämförbarhet mellan olika bolag, vilket anses som positivt. Han anser inte heller att det faktum att man enligt IAS 39 kan redovisa samma instrument på olika sätt,

---

⁷² www.astrazeneca.se

beroende på syftet med dem, är något hot mot jämförbarheten mellan företag. Vi tar även upp frågan om vad han tror om AstraZenecas börskurs, och hans syn på hur denna kommer att påverkas av anpassningen till IAS 39, eftersom denna till viss del är ett mått på hur omvärlden uppfattar bolagets ekonomiska ställning. Leif menar dock att analytiker alltid har lyckats skapa nya jämförelsebegrepp och tror således inte att börskursen kommer påverkas. Han tror inte heller att anpassningen till IAS 39 kommer ha några nämnvärda effekter på företagets intressenter.

Leif anser inte att man efter anpassningen kommer att få några större svårigheter att få fram ett marknadsvärde på sina finansiella instrument. Den största redovisningstekniska förändringen ligger i hanteringen av eventuella inbäddade derivat. Alla derivat måste enligt de nya reglerna redovisas var för sig vilket innebär att de inbäddade derivaten måste delas upp i en derivatdel och en kontraktsdel. Syftet med detta är att man inte längre skall kunna ha dolda värden som undgår marknadsvärdering.

Den kvalitativa egenskap hos redovisningen av finansiella instrument som Leif anser vara av störst betydelse är att den ger en rättvisande bild av företaget. Han tycker även att man internationellt sett kan se en trend i riktning mot att denna egenskap får en mer framträdande plats jämfört med till exempel försiktighetsprincipen. Leif anser att införandet av IAS 39 är en bra metod för att skapa en mer rättvisande bild av företaget.

Den största skillnaden mellan dagens redovisningsstandard och IAS 39 är enligt Leifs åsikt den att man kommer att kunna se effekter av orealiserade vinster och förluster i resultatet. Han ser dock inte detta som något som skulle sätta försiktighetsprinciper ur spel, utan konstaterar bara att man faktiskt kan betrakta orealiserade effekter som om de vore faktiska.

En annan aspekt som Leif själv tar upp är det faktum att AstraZeneca koncernen idag redovisar enligt fyra olika regelverk, nämligen amerikanska, engelska, svenska och internationella. Med tanke på att IFRS även införs i England så kommer man alltså att kunna stryka åtminstone ett av dessa. ”Den stora förändringen skulle vara att US GAAP och IFRS blev enhetliga och att alla svenska rekommendationer följde IFRS”, menar Leif. I så fall hade det alltså räckt med ett enda regelverk.

6.3 Sven Arne Nilsson

För att få en vidare inblick i hur företag i allmänhet påverkas av övergången till IAS 39 har vi ställt frågor till Sven-Arne Nilsson, som dels har stor inblick i hur det nya regelverket kommer att fungera, dels har erfarenhet av att hjälpa en rad företag med hur de skall anpassa sig. Sven-Arne Nilsson jobbar bl.a. som rådgivare på Deloitte men är även anställd på Lund Universitet. Han är väldigt insatt i IAS 39 och har en god uppfattning om vilka problem som eventuellt kommer att uppstå efter årsskiftet.

6.3.1 Anpassningsarbetet

Sven-Arne har när han studerat olika företags arbete med att implementera IAS 39 kunnat iaktta att större företag generellt har börjat tidigare med sitt anpassningsarbete i förhållande till mindre företag. Den troliga orsaken till detta kan vara att större företag i allmänhet känner att de påverkas av IAS i större utsträckning än mindre. Det kan även tänkas att det i större organisationer, där oftast fler människor är inblandade, krävs ett större arbete med att få alla införstådda i förändringarna. Sven-Arne tror dock att den främsta orsaken till att olika organisationer kom i gång med anpassningsarbetet vid olika tidpunkter till största delen är i vilken utsträckning de berörs av IAS 39.

Enligt Sven-Arne varierar det naturligtvis mycket från företag till företag hur stor omställningen blir och hur mycket merarbete det innebär. Det största merarbetet i och med införandet av IAS 39 kommer troligtvis företag med en betydande säkringsredovisning att få. Detta då det krävs ändringar inte bara i metoderna i det redovisningstekniska arbetet utan även utbildning i nya datasystem och användandet av dessa samt ändringar i sättet på vilket man sluter avtal vilket följaktligen kommer att beröra fler människor än enbart redovisningspersonal. De merkostnader som detta innebär kommer troligtvis till största delen vara övergångskostnader men även till viss del bestående kostnader då ett mer sofistikerat och avancerat regelverk ofta innebär att man får lägga ner mer tid på arbetet med dessa.

Det är enligt Sven-Arne mindre troligt att enskilda dotterbolag inom koncerner kommer att tillämpa IAS 39. Inte heller ser han att övriga noterade företag kommer att göra det i någon större omfattning. Vad det gäller moderbolagens framtida redovisning av finansiella instrument så kommer den att bestämmas av bestämmelserna i RR ZZ som är under utarbetning.

De vanligaste finansiella instrumenten i företag är av typen banktillgodohavanden, checkräkningskrediter, kundfordringar och leverantörsskulder. Men de som enligt Sven-Arne kommer att ställa till med störst problem i och med införandet av IAS 39 är sådana typer av instrument som det kan vara svårt och kanske omöjligt att få fram ett verkligt värde på, exempelvis derivat av olika slag som inte är standardiserade.

6.3.2 Effekter

Enligt Sven-Arne kommer det att vara positivt att man nu får ett enhetligare regelverk att använda vid redovisningen av finansiella instrument såväl nationellt som internationellt. Då detta område är komplicerat och invecklat krävs det ett genomarbetat och heltäckande regelverk som IAS 39 innebär.

Det kanske mest iögonfallande problemet med den här sortens omfattande och komplicerade regelverk är att de kan vara svårbegripliga och svåra att tolka då det som i detta fall är både ganska abstrakt och inte i alla delar speciellt välskrivet. Enligt Sven-Arne innebär så pass sofistikerade regelverk ofta svåra gränsdragningar och distinktioner som redovisningsansvariga blir tvungna att reda ut. De problem som enligt Sven-Arne är troligast att företagen själva kommer att upptäcka är dels att regelverket är relativt invecklat, dels även att anpassningen till

IAS 39 kan komma att innebära större resultatsvängningar, vilket det finns en viss oro för.

Till sist var vi intresserade av att se vilka effekter som Sven-Arne tror att införandet av IAS 39 kommer att få, både på företagens redovisning och om det kommer att påverka traditionella redovisningsprinciper i Sverige.

Den största skillnaden, enligt Sven-Arne, mellan dagens system och IAS 39 är att samtliga sekundära finansiella instrument, eller derivat, skall redovisas i balansräkningen och till verkligt värde. Vidare innebär IAS 39 att vissa kategorier av finansiella instrument skall redovisas till verkligt värde men andra till anskaffningsvärdet, i stället för som idag då det är anskaffningsvärdet som är värderingsprincipen.

Sven-Arne tror inte att den befarade större volatiliteten i resultaträkningarna för företag kommer att ge några större effekter på börskurser och liknande mått på hur företag värderas. Visserligen kommer vissa transaktioner bli synliga i redovisningen som inte var det tidigare, till exempel säkring av framtida kassaflöden. Men med erfarenhet från tidigare redovisningsförändringar, som till exempel införandet av amerikanska FAS 133, verkar det ej troligt att det skulle bli några avsevärda effekter.

Sven-Arne tror dock att jämförbarheten internationellt kommer att förbättras i och med att man går från dagens ganska oreglerade tillstånd där förfarandet bygger på praxis i olika länder till en enhetlig och omfattande internationell standard. Detta är även något som kan gynna företagets intresser då informationen till dem borde bli bättre med ett mer genomarbetat och heltäckande regelverk som IAS 39.

Sven Arne ser inte att IAS 39 kommer att innebära något hot mot nuvarande svenska redovisningsprinciper. Visserligen kan användandet av verkligt värde komma att innebära en viss avvikelse från försiktighetsprincipen, men enligt Sven-Arne har redovisningen levt med sådana avvikelser i alla tider.

7. Analys

I detta kapitel analyserar vi de svar vi fått och försöker jämföra dessa. Dels jämföra de olika svaren med varandra men även med våra egna föreställningar om hur anpassningen skulle komma att påverka företagen.

7.1 Anpassningsarbetet

Det är inte enbart IAS 39 som kommer att införas efter årsskiftet, men det är denna standard som kommer att innebära den största förändringen. Andra standarder som tagits fram av IASB har redan behandlats av redovisningsrådet och är en del av deras rekommendationer sedan innan. Anledningen till att man inte utarbetat en rekommendation som bygger på IAS 39 förrän nu beror på att det tagit tid att omarbete den så att den kan accepteras av EU:s alla medlemsländer med de olika redovisnings traditioner och viljor som det innefattar.

Vi har varit i kontakt med två stycken olika företag vilka är börsnoterade, dessutom har vi varit i kontakt med Sven-Arne Nilsson, anställd inom Lunds Universitet men som även arbetar som rådgivare på Deloitte. Det vi försökt få fram genom dessa kontakter är vilka problem som företag i allmänhet ställs inför i och med anpassningen till IAS 39. Vi ska sedan försöka se om man kan dra några som helst generella slutsatser av detta, eller om anpassningen är högst individuell. Rubriken ovan syftar till att belysa arbetet med själva anpassningen och vilka problem som eventuellt kommer att uppstå i samband med denna.

7.1.1 Förberedelser inför IAS 39

Vi hade en viss uppfattning om hur långt företagen skulle ha kommit i den omställningsprocess som anpassningen till IAS 39 innebär. Vår föreställning var att företagen vid det här laget (nov/dec 2004) hade kommit långt med själva konverteringsprocessen och i princip var redo att redovisa efter IAS 39. De två företag som vi ställt frågor till har börjat vid olika tidpunkter med implementeringsarbetet, ett av dem så sent som våren 2004. Vi tror att det beror på en del olika faktorer, och att en av dessa kan vara att ingen varit riktigt säker på hur den slutliga versionen av IAS 39 skulle se ut. Börjar ett företag då anpassa sig efter ett utkast till en standard, och den slutgiltiga versionen sedan skulle visa sig skilja sig åt nämnvärt, så är det onödigt arbete som kostar både tid och pengar. Å andra sidan så var säkerligen huvuddragen av vad förändringen skulle komma att innebära säkert klara redan vid utkastet, så en del av den sena starten kan säkert hänföras till det faktum att företagen kommer påverkas i olika grad av IAS 39. De företag vi varit i kontakt med är nu redo att redovisa enligt IAS 39, vilket också är en förutsättning eftersom de nya reglerna träder i kraft 1 januari, 2005.

Som nämndes ovan så har inte företagen vi kontaktat påbörjat arbetet med anpassningen till IAS 39 särskilt tidigt, vilket vi hade förväntat oss eftersom vi också var av den uppfattningen att IAS 39 skulle innebära en så pass stor omställning för företagen. AstraZeneca är det företag som faktiskt börjat tidigast av dessa två företag. Eftersom AstraZeneca är en engelsk koncern med många olika ägare från olika länder så har de redovisat enligt fyra olika redovisningsstandarder, nämligen US GAAP, UK GAAP, Svenska och

Internationella (IFRS). Man kan alltså efter införandet av IAS 39 se att UK GAAP inte längre kommer att krävas, då anpassningen till IAS 39 gäller för hela EU. Därmed kommer anpassningen inte att innebära något merarbete för AstraZeneca i lika stor omfattning som för andra företag. Enligt vår uppfattning kan man se det som en lättnad för AstraZeneca då man kommer att ha ett färre regelverk att anpassa sig efter. Leif Johansson på AstraZeneca menar dock att den stora skillnaden skulle vara om IFRS och US GAAP hade blivit mer enhetliga och att alla svenska rekommendationer följde IFRS. Då hade man enbart behövt ett enda regelverk att arbeta efter. Vi kan då se att det för vissa företag med liknande struktur som AstraZeneca snarare verkar som om ett mer enhetligt regelverk skulle komma underlätta deras arbete.

Gambro har arbetat med anpassningen sedan våren 2004 och räknade med att vara klara med det arbetet i december 2004. Eftersom Gambro AB är en svensk koncern så har de inte samma uppbyggnadsstruktur som exempelvis AstraZeneca. Detta innebär att övergången till IFRS standarder kommer att innebära en större omställning för dem.

Sven-Arne Nilsson, rådgivare på Deloitte tror att det kommer att finnas betydande skillnader mellan hur företag uppfattar övergången till IAS 39 och därmed även hur deras anpassningsprocess ser ut. De tendenser han har sett tyder på att företag som känt sig berörda i större utsträckning än andra har börjat sitt anpassningsarbete tidigare. Faktorer som kan ha påverkat i vilken omfattning företag berörs av IAS 39 är bl.a. storleken på koncernen, uppbyggnadsstruktur och vilka typer av finansiella instrument de använder sig av.

7.1.2 Effekter på de enskilda juridiska enheterna

Anpassningen till IAS 39 gäller enbart för koncernredovisningen och alltså inte de enskilda juridiska enheterna som en koncern består utav. Detta innebär att man i koncernredovisningen alltså skall tillämpa den nya standarden men att moderbolaget och dotterbolagen inte omfattas av den i lag. Däremot så kommer det att vara frivilligt för de i Sverige enskilda juridiska enheterna inom en koncern att fritt välja om de vill anpassa sin redovisning efter denna standard eller inte. Vi hade en uppfattning om att företagen eventuellt skulle välja att anpassa hela sin redovisning inom koncernen till en och samma standard. Samtidigt var vi tveksamma till detta eftersom det innebär en ännu större omställning för företagen. Dessutom har företag i vissa andra länder inom Europa inte denna möjlighet, att redovisa enligt IAS 39 även i de enskilda juridiska enheterna. Detta beror på att länderna själva reglerar frågan om huruvida de enskilda juridiska personerna inom koncernerna, skall eller får redovisa enligt IAS 39. Därmed försvinner en viktig aspekt enligt de vi varit i kontakt med, nämligen möjligheten att jämföra företag i olika länder med varandra.

Vi var från början av den åsikten att fördelen med en och samma standard var att man skulle slippa att redovisa enligt olika standarder inom en och samma koncern. Varken AstraZeneca eller Gambro har valt att anpassa sin redovisning till IAS 39 i de enskilda juridiska enheterna. AstraZeneca har ju sin koncern registrerad i England och bara dotterbolag i Sverige och kommer således inte att behöva anpassa sin redovisning i Sverige till IAS 39. Däremot så ”översätts”

siffrorna i alla rapporter, så att de stämmer överens med IAS 39, som skickas från de svenska dotterbolagen till koncernens huvudkontor i England. Gambro har valt att inte anpassa sin redovisning efter IAS 39 i dotterbolagen. Man har inte heller, när det här skrivs, tagit något beslut om huruvida man även kommer att införa IAS 39 i moderbolagets redovisning. Man kommer dock fortlöpande under året 2005 att redovisa enligt IAS 39, men kommer inte att ta något slutligt beslut om hur man ska göra förrän man vet vad utkastet från Redovisningsrådet (RR ZZ) kommer att innebära. Tanken bakom detta är, enligt Fredrik, just det faktum att man i vissa andra europeiska länder inte har möjlighet att införa IAS 39 i enskilda juridiska personer. Fredrik Larsson på Gambro tror inte heller att jämförbarheten kommer öka mellan företag, men om det är av den orsaken man valt att inte anpassa de enskilda juridiska enheterna efter IAS 39 eller ej, har vi inte någon uppfattning om. Sven-Arne tror däremot att eftersom man går från en ganska oreglerad nationell praxis till en internationell och mer omfattande standard så kommer jämförbarheten att öka.

I och med att vi endast har två företag som vi ställt frågor till så kan vi inte dra några generella slutsatser av vad vi kommit fram till. Sven-Arne håller det också som mindre troligt att dotterbolag kommer anpassa sin redovisning efter den nya standarden. Vad gäller moderbolagen, och deras redovisning av finansiella instrument, så finns det en rekommendation, RR ZZ, under utarbetning. Denna kommer så småningom att tala om hur moderbolagen ska förhålla sig till den nya standarden vad gäller dessa typer av instrument. Vi kan inte dra några som helst slutsatser av detta, men tror ändå att man efter 2005 kommer att se vilken väg företag valt. Frågan vi ställer oss är hur företagen själva ser på just jämförbarheten mellan företag, om den är viktig för dem eller inte. Vi tror att intresset istället ligger hos andra intressenter, som exempelvis aktieägare och andra som investerar och spekulerar i företag. För företagen är det nog av större vikt att redovisningen löper smidigt och att det ger den bild som man vill förmedla av företaget och dess verksamhet.

7.1.3 Övergångskostnader

Ett av de företag som vi varit i kontakt med tror att införandet och omställningsarbetet kommer att innebära en hel del merkostnader för företaget, nämligen Gambro. Det är en komplicerad standard anser man, vilket innebär att omställningen kommer bli arbetsam. Dock så tror man att de flesta av dessa är så kallade övergångskostnader, och att kostnaderna kommer att sjunka när övergångsarbetet väl är över. På Gambro så kommer dessa merkostnader huvudsakligen vara av intern karaktär.

Leif Johansson på AstraZeneca tror dock inte att anpassningen kommer att leda till några merkostnader för företaget. Detta beror troligtvis på att omställningen snarare innebär en förenkling för AstraZeneca eftersom de har haft så pass många regelverk att rätta sig efter innan. Vad gäller den svenska delen, där rapporterna skall "översättas" så de stämmer överens med IAS 39, så innebär detta tydligen inget större merarbete. Förklaringen kan vara att man även tidigare har varit tvungen att göra liknande översättningar inom koncernen och att man har folk som redan arbetat med detta och på så vis fått en viss rutin på det. Enligt Sven-Arne så kommer företag att beröras i olika utsträckning, bl.a. beroende på i vilken

utsträckning de använder sig av finansiella instrument men även beroende på hur stor organisationen är och hur mycket folk som är involverade i processen. Följaktligen kommer samma faktorer att påverka vilka kostnader företagen kommer få i samband med detta. Sven-Arne tror också att de flesta av dessa kostnader är av övergångskaraktär och att det så småningom kommer minska i omfattning, bl.a. beroende på att organisationen får rutin på arbetet. En del kostnader kommer dock att bestå då ett avancerat regelverk i regel innebär tyngre och mer tidskrävande arbete.

7.2 Effekter

Vi har även försökt skapa oss en bild av vad effekterna efter själva anpassningen och övergången till IAS 39 blir. Ovan har vi behandlat övergripande problem inför IAS 39 medan vi här kommer att analysera vad effekterna efter införandet kommer att bli. Vi kommer att titta på rent redovisningstekniska problem som eventuellt kommer att uppstå, om det skapas några nya positiva möjligheter samt hur man tror att det kommer att påverka företagets olika intressenter.

7.2.1 Redovisningstekniska problem

Enligt Fredrik på Gambro så använder man sig mest av kundfordringar och lån, men det är inte dessa som kommer att innebära några större problem för företaget att hantera. Problemen han ser är snarare i samband hanteringen av olika derivat, som valutaterminer och ränteswappar. Fredrik anser inte heller att de kommer få några problem med att få fram verkliga värden på de finansiella tillgångarna. När vi frågade Leif Johansson på AstraZeneca om vilka problem han kan tänka sig kommer att uppstå så ansåg han att hanteringen av eventuellt inbäddade derivat kommer vara den jobbiga delen. I och med att syftet med IAS 39 är att alla derivat skall redovisas till verkligt värde så måste de brytas ut och redovisas separat. På så sätt kommer man inte att kunna dölja några värden i redovisningen. Han säger dock eventuella inbäddade derivat, vilket vi tolkar som om det inte bedrivs någon större användning av dessa instrument. Inte heller Leif tror att de kommer ha några problem med att få fram verkliga värden på de instrument som de använder sig utav. Sven-Arne är av den åsikten, att de svåra delarna att få fram ett verkligt värde på är just derivat som inte är standardiserade, som exempelvis banker använder sig utav.

Vi tror att anledningen till att det inte verkar bli några problem med att få fram verkliga värden för åtminstone dessa företag, till stor del beror på att de flesta av de finansiella instrumenten kan handlas över en befintlig marknad. Detta gör att det oftast kommer att finnas ett visst marknadspris att få fram. Det verkar inte som om de företag som vi undersökt arbetar med finansiella instrument av den avancerade karaktären, utan att det är främst banker och andra finansiella företag som arbetar med sådant. Dessa omfattas inte heller i full utsträckning av IAS 39, utan har vissa specialregler att följa. Sven-Arne tror också att när det gäller säkringar så kommer företag som arbetar mycket med sådana instrument eventuellt få göra dessa säkringar på ett annorlunda sätt. Eventuellt kommer vissa företag helt enkelt inte att använda sig av dessa instrument beroende på att det avancerade regelverket gör det allt för komplicerat. Den största skillnaden mellan

dagens redovisningsprinciper jämfört med IAS 39 är enligt Sven-Arne att vi kommer gå från en i princip anskaffningsvärdebaserad värdering av finansiella instrument till en ”partial fair value”. Dessutom kommer alla derivat som enligt det gamla systemet var ”off-balance” i fortsättningen redovisas i balansräkningen. Den största skillnaden man ser på AstraZeneca är att man i fortsättningen kommer att föra fram orealiserade effekter i balans- och resultaträkningen. Leif ser dock inte det som ett problem utan menar att man kan betrakta orealiserade effekter som om de vore faktiska. Den största förändringen enligt Fredrik på Gambro är att man kommer använda verkliga värden istället för Lägsta Värdets Princip, samt att de som exportföretag kommer se en förändring vad gäller just säkring av prognostiserade interna valutaflöden.

Som vi kan utläsa av dessa åsikter så styrker de oss i vår tidigare uppfattning om vilka de stora förändringarna kommer vara med de nya redovisningsreglerna, nämligen att just värderingsprinciperna jämfört med dagens har ändrats från en värdering till Lägsta Värdets Princip till en värdering med verkliga värden. Detta ser man inte som något stort redovisningstekniskt problem i sig, utan endast som en stor omställning. Tvärt emot vad vi tidigare befarat så ser man inga direkta problem med att få fram dessa verkliga värden. De eventuella problem som vi fått höra från Fredrik Larsson på Gambro är i stället av förklaringskaraktär. Fredrik menar att det kan vara svårt att förklara den höga volatiliteten i resultatet vilket blir effekten av att ta upp orealiserade vinster och förluster. Just detta är en stor skillnad mot de gamla reglerna eftersom man i lång tid hållit hårt på försiktighetsprincipen, vilken innebär att man alltid värderat tillgångar till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkliga värdet.

7.2.2 Företaget och dess intressenter

Införandet av IAS 39 kommer troligtvis att medföra både positiva och negativa effekter för de företag som kommer att vara tvingade att följa den. Dessutom kommer även redovisningskonsumenterna eventuellt att få problem med hanteringen av den nya typen av information. Sven-Arne tror att just resultatsvängningarna kommer vara den svåra delen, både vad gäller företaget som dess intressenter. Det kommer krävas mycket dokumentation och noter i redovisningen framöver då man från båda håll är i behov av förklaringar. För intressenternas del som en förklaring till varför resultaten svänger som de gör, och för företagens del för att det dels är hårda dokumentationskrav men även för att de som studerar redovisningen skall förstå dess innebörd och ge begriplighet. Sven-Arne tror dock inte vi kommer få se några större rörelser i företagens börskurser som en effekt av anpassningen till IAS 39. Även Leif Johansson är av denna åsikt eftersom det hela tiden tas fram nya mått och nyckeltal för att studera och jämföra företag. Fredrik Larsson på Gambro menar dock att det finns en viss risk för att de som handlar med aktier kommer att sätta en högre riskpremie på företagen i och med den högre volatiliteten, och att detta kommer att resultera i en lägre aktiekurs.

Leif Johansson ser en del positiva effekter av anpassningen till IAS 39, bland annat att det kommer bli en bättre genomlysning av bolagen när många ska harmonisera sina redovisningar till en internationell standard. Även Sven-Arne anser att det är positivt med denna harmonisering plus det faktum att det är mer reglerat och inte enbart bygger på nationell praxis. Detta anser han är viktigt då

det är ett relativt invecklat område. Samtidigt menar han att det kan vara svårt att tolka IAS 39 eftersom den inte i alla delar är så välskriven och innehåller många abstrakta stycken, vilket gör att den inte till fullo lever upp till den begriplighet som är ett av IASB:s egna kvalitetskriterier på redovisningen.

7.2.3 Principer och kvalitativa egenskaper

De i Sverige etablerade redovisningsreglerna bygger förutom lagstiftning till stor del på god redovisningssed. Denna bygger i sin tur på ett antal grundläggande redovisningsprinciper som vissa var rädda att den nya redovisningsstandarden skulle komma att strida emot. Den princip som vi förväntade oss skulle anses bli mest åsidosatt när man anpassar redovisningen till IAS 39 är försiktighetsprincipen. Denna princip har länge varit en hörnsten inom svensk redovisning och innebär att man skall vara försiktig i sina bedömningar av tillgångar och skulder och att värdering av dessa skall ske enligt lägsta värdets princip. Däremot ska man inte enligt den svenska lagstiftningen driva försiktighetsprincipen så långt att man äventyrar den rättvisande bilden av företaget. Leif Johansson på AstraZeneca menar också att den rättvisande bilden är av större intresse än att vara försiktig i sina bedömningar. När man nu anpassar sig efter den internationella standarden IAS 39 så kommer man då också att få en mer rättvisande bild, ett steg i rätt riktning enligt Leif. En princip som går hand i hand med rättvisande bild är att informationen som ges i redovisningen också skall vara relevant. Fredrik Larsson tror att värdering till verkligt värde, som av vissa betraktas som den del av IAS 39 som anses vara den största motstridigheten till försiktighetsprincipen, inte innebär någon fara i sig. Han menar att det är värre om företagen börjar göra för mycket antaganden och egna värderingsmodeller för sina finansiella instrument.

En annan princip som gällt i Sverige är den så kallade realisationsprincipen. Formsynsättet har man mer och mer gått ifrån, där man anammade att en transaktion måste ha ägt rum för att få redovisa intäkten i resultaträkningen. Istället har man glidit över allt mer på det s.k. substanssynsättet vilket innebär att en marknadsmässig värdeökning ansetts tillräcklig för att redovisas som intäkt.⁷³ Beroende på vilket synsätt man är anhängare av så kan åsikterna skifta om det är rätt att redovisa realiserade vinster och förluster över resultaträkningen vilket blir effekten av anpassningen till IAS 39.

---

⁷³ Artsberg, K, *Redovisningsteori – Policy och praxis* (2003), Liber Ekonomi, s.162.

8. Slutsatser

I det här kapitlet redogör vi för de slutsatser som vi kunnat dra av vår analys.

8.1 De största förändringarna

Samtliga av de vi ställt frågor till ansåg att den största skillnaden efter anpassningen till IAS 39 är att man kommer att använda sig av verkliga värden vid värderingen av finansiella instrument. När vi försökte skapa oss en uppfattning om hur de ser på själva försiktighetsprincipen och att vissa menar att denna efter anpassningen till IAS 39 eventuellt kommer att åsidosättas så fick vi dock inte den reaktion vi väntat oss. Samtliga av de vi ställt frågor till var av olika uppfattning angående detta. En av de tillfrågade ansåg inte ens att man kunde ställa försiktighetsprincipen mot detta, att värdering till verkligt värde inte skulle påverka denna princip. En annan menade att den rättvisande bilden kommer att bli bättre efter anpassningen, och att man till förmån för denna eventuellt kommer att få åsidosätta försiktighetsprincipen. Dessutom så anser man att det är bättre att använda verkliga värden istället för egna värderingsmodeller, som kan ge en tvivelaktig bild. Det verkar även som om de vi pratat med på företagen anser att en rättvisande bild är en av de viktigaste principer att försöka efterleva och att man internationellt sett lägger alltmer vikt vid denna princip. IAS 39 är ett steg i denna riktning.

Enligt en av våra respondenter så är en av de största förändringarna som kommer att ske efter anpassningen till IAS 39 de krav som kommer att ställas vid säkringsredovisning. Kraven kommer att bli betydligt mer omfattande och kräva en högre grad av dokumentation. Företagen vi pratat med är också av samma åsikt och säger att det kommer att finnas en viss risk att företag helt enkelt inte kommer att använda sig av säkringar i samma utsträckning som förr, på grund av detta.

8.2 Jämförbarheten

När det gäller jämförbarheten mellan företag, både nationellt och internationellt, så har dessa tre personer också olika uppfattningar, vilket till viss del motsvaras av de olika argument som kan läggas in i diskussionen. Man kan, vilket har varit den huvudsakliga uppfattningen bland våra respondenter, se det utifrån argumenten att man tidigare inte haft något heltäckande regelverk utifrån vilket man kunnat värdera finansiella instrument. Därmed innebär en standardisering inom detta område nästan automatiskt att jämförbarheten ökar. Enligt ett annat argument så kan det, i och med införandet av IAS 39, även bli svårt att uppnå en större grad av jämförbarhet i och med att regelverket endast kommer att införas på noterade bolag i dess koncernredovisning. I och med att det inom vår undersökningsgrupp finns en tydlig enighet om att det inte förefaller troligt att man kommer att anpassa sig efter denna standard i andra juridiska personer än de som är tvungna, så kan man anta att jämförbarheten mellan dessa inte kommer att påverkas. Vi tror att eftersom flertalet av de företag som inte omfattas av lagändringen inte kommer anpassa sin redovisning efter IAS 39, så kommer jämförbarheten eventuellt minska, eftersom vissa omfattas av lagändringen och andra inte. Därmed kommer jämförbarheten att öka för de som omfattas av

anpassningen och eventuellt att minskas för de som väljer att inte följa den nya standarden. Frågan är dock hur pass viktig jämförbarheten anses vara utifrån företagens perspektiv. Vi har fått den uppfattningen, även om man inte ställer jämförbarheten i förhållande till den rättvisande bilden emot varandra, att just den rättvisande bilden är den viktigare av dessa två ur företagens perspektiv.

8.3 Övriga synpunkter på anpassningen till IAS 39

En av de positiva reaktioner vi fått reda på genom våra frågor, är att företagen själva anser att det är bra att genomlysningen i transaktioner kommer bli högre. Detta eftersom man kommer tvingas redovisa säkringstransaktioner samt att man måste använda sig av verkliga värden vid värdering. Båda dessa krav kommer troligtvis leda till att det skapas en mer tillförlitlig och korrekt bild av företagets ekonomiska ställning. Vi tror att detta gör att företagens intressenter, exempelvis investerare, aktieägare m.fl., kommer att ha en bättre utgångspunkt när de ska göra sina företagsanalyser.

Det finns dock viss oro hos företagen när det gäller kravet att ta upp orealiserade vinst och förluster i resultaträkningen. Av de företag vi pratat med så har vi fått lite olika svar på hur de ser på detta. Vi hade en uppfattning om att den avancerade delen för företagen skulle vara av rent redovisningsteknisk karaktär, men det visade sig att de är mer oroliga för hur de skall förklara höga resultatsvängningar för sina intressenter. Man menade att en del kanske kommer att sätta en högre riskpremie på företag med hög volatilitet i resultatet, vilket i sin tur skulle kunna leda till en lägre börskurs. Samtidigt menade man att risken för detta kanske är av övergångskaraktär eftersom analytiker ständigt utvecklar nya jämförelsebegrepp och mått på företagen. Vi tror dock att det kan finnas en risk för att företagets börskurser kommer påverkas av anpassningen till IAS 39. Eftersom man efter anpassningen kommer lyfta fram transaktioner som tidigare varit dolda, använda sig av verkliga värden samt att ta upp orealiserade effekter i resultatet, så tror vi att företag som innan anpassningen varit jämförbara inte nödvändigtvis efter anpassningen kommer att förbli det. Jämför man två företag, och att det efter anpassningen visar sig att det ena av dessa i större utsträckning arbetar med finansiella instrument och har högre volatilitet, så finns det en viss risk att börskursen kommer att svänga mera p.g.a. detta.

I våra efterforskningar om hur anpassningsarbetet har gått och vilka merkostnader detta kommer att innebära har vi svårt att utifrån det material vi har samlat in dra några generella slutsatser. Vissa av våra respondenter anser att övergången till IAS 39 inte kommer att skapa något betydande extraarbete och därmed inte så stora merkostnader. Andra anser däremot att det kommer att kosta både i form av arbete och i pengar men att det till större delen rör sig om övergångskostnader. Slutsatsen vi har kunnat dra är att det beror på i vilken omfattning företagen berörs av IAS 39, alltså företag som använder sig av finansiella instrument i större utsträckning än andra, hur mycket merarbete omställningen kommer att innebära. Detta hänger också samman med hur tidigt företagen började sitt arbete med att anpassa och förbereda sig inför IAS 39.

8.4 Förslag till fortsatt forskning

IAS 39 är en väldigt invecklad och i vissa delar svårtolkad standard vilket gör att vår studie är väldigt ytlig. Vi har valt att inte fördjupa oss inom vissa områden p.g.a. detta, men samtidigt kommit på områden som skulle vara intressanta att studera. En sak, som inte ens varit möjlig för oss, är att man efter införandet av IAS 39 se hur utfallet av detta blivit i förhållande till vad man hade för förväntningar innan. Ett annat förslag är att man fördjupar sig inom något område, som t.ex. säkringsredovisning där det kommer ske stora förändringar. Jämförbarhet säger man är en viktig orsak till införandet av IAS 39 och således vore det intressant att se hur denna har påverkats.

Ett område som vi var inne på men som av flera olika skäl inte kunnat genomföras är frågan om beskattning och hur denna kommer påverkas av IAS 39. Men eftersom IAS 39 bara gäller för koncernen enligt lag så ligger beskattningen utanför, eftersom den funktionen ligger hos de enskilda juridiska enheterna. Hade man infört standarden för alla företag hade detta kunnat vara en intressant studie, alternativt om företag som inte omfattas av den nya lagen ändå väljer att redovisa enligt IAS 39.

REFERENSLISTA:

Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori – Policy och praxis (2003)*, Liber Ekonomi.

Axelmann, Lennart; Phillips, Dan; Wahlquist, Ola, *IAS/IFRS 2005 (2003)*, Print Graf.

Carlsson, Jörgen; Jonnergård, Karin; Nilsson, Sven-Arne, *Koncernredovisning (2003)*, Liber Ekonomi, 2:a upplagan

Edenhammar, Hans, *Nya Redovisningsprinciper – på väg mot IAS 2005*, Stockholmsbörsen.

Falkman, Per, *Teori för redovisning (2000)*, Studentlitteratur.

Gröjer, Jan-Erik, *Grundläggande redovisningsteori (1997)*, Studentlitteratur, 4:e upplagan.

Jakobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför (2002)*, Studentlitteratur.

Jönsson Lundmark, Birgitta, *IASC och IAS – en introduktion (1999)*, KPMG.

Rienecker, Lotte; Jørgensen, Peter Stray, *Att skriva en bra uppsats (2004)*, Liber

Schroeder, Richard G; Clark, Myrtle W; Cathey, Jack, *Financial accounting theory and analysis (2001)*, 7th edition, John Wiley & Sons Inc.

Svenning, Conny, *Metodboken (1999)*, Lorentz Förlag, 3:e upplagan.

FARs Samlingsvolym 2003 del I(2003), FAR Förlag.

FARs Samlingsvolym 2004 del I(2004), FAR Förlag.

International Accounting Standard 39, Financial instruments: Recognition and Measurement

Engshagen, I; Nilsson, J, ”IAS – reglerna – Vad händer hos IASB och i Sverige”, Magasinet nr 3/03.

http://www.kpmg.se/download/101005/109218/magasinet_3-03.pdf

Elektroniska källor:

www.foreningssparbanken.se

www.nordea.se/sitemod/default/widecarea.aspx?pid=209534

http://www.deloitte.com/dtt/section_node/0,2332,sid%253D32817,00.html

http://www.deloitte.com/dtt/section_node/0,1042,sid%253D31939,00.html

<http://www.ida.liu.se/~HKGD20/presentations/faltmetod.pdf>

http://www3.europarl.eu.int/omk/omnsapir.so/debatsL5?QUESTID=H-0602_02&LEVEL=ANNEX_QUEST_DOC&FILE=20020905SV&LANGUE=SV

http://www3.europarl.eu.int/omk/omnsapir.so/debatsL5?QUESTID=H-0602_02&LEVEL=ANNEX_QUEST_DOC&FILE=20020905SV&LANGUE=SV

<http://www.astrazeneca.com/sites/7/imagebank/typearticleparam503063/AstraZeneca%202003%20Annual%20report%20in%20Swedish2.pdf>